תיאודור הרצל

נאומים קונגרסיים

תרגמו מן המקור
ביד
שמעון גינצבורג

הוצאת הפדרציה הציונית באמריקה
למלאת עשרים שנה לקונגרס הציוני
ניו יורק — תרע"ח

המחיר 15 סנט

מאת המתרגם.

עם נתינת התרגום העברי של נאומי־הרצל הקונגרסיים ביד הקורא מישראל, אולי לא למותר יהיה להקדים להם הערכה קצרה.

בקונטרס הזה הצנום לכאורה אָנו רואים, קודם־כל, קבוצת תעודות מדיניות עבריות, תעודות שאין דוגמתן לצלילות המחשבה ולטהרת הכונה, להגיוניות בהרצאה ולמעוף הרעיון בספרות־הדיפלומאַטים העולמית, על אחת כמה וכמה בספרותנו העברית שהמקצוע המדיני חסר בה לגמרי, אם לא נחשוב את אגרת יפתח ואת המשא־ומתן של מנשה בן ישראל. לפי־שעה הרצל הוא האדם המדיני היחיד והמיוחד אשר הקימונו במשך הדורות ואשר עסק בפוליטיקה עברית בקומה גשמית ורוחנית זקופה לא פחות מזו של ביסמאַרק, חכם־המדינה הגרמני, או של ביקונספילד־דיזראלי, בעל הפוליטיקה האַנגלית. ולפי שנוצר לכך מלידה ולפי שהיה על־פי טבעו בעל הפוליטיקה העברית, לפיכך יכול היה לעמוד בתור מתוך בין העולם העברי לבין שאר חלקי האנושיות, ודבריו, דברי אדם נאור, שנתמזגו בו היסוד העברי־העממי והיסוד האנושי־הכללי מזיגה נפלאה כל־כך, עשו את הרושם הטבעי והרצוי על לבם של שני הצדדים גם יחד. ואם יתקיים חלומו ודיפלומאַטים עברים עוד יקומו לנו, אי־אפשר לצייר שלא יתחנכו על הקונטרס הדק הזה, ירושת הרצל, ושלא יהגו בו על מנת שתתברך עבודתם ממעינו.

וזאת שנית: הנאומים האלה מכילים בקיצור נמרץ את תולדות התנועה הציונית החדשה, ומעלה יתרה נודעת להם, שהם נותנים לקורא את האפשרות להסתכל במעשי בראשית, בשעה שהבורא יושב על האבנים ויוצר. בנאומים אלה אָנו רואים את הרצל הבורא יש מאַין, ואת התנועה הציונית ברגעי התהוותה. אָנו עוברים מנאום לנאום ורואים בחוש איך שמתרקם, במחשבה תחילה, הקונגרס בתור מוסד תמידי, איך שהפרוגראַמה הבאַזילית מוצאת את בסוסה, את בטויה ואת נסוחה; איך שהולך ונוצר קודם הרעיון על־דבר הבאַנק ואחר־כך הבאַנק גופו; איך שהבאַנק, בדרך טבעית, מאַפשר את הקופה הלאומית. עדי־ראיה אָנו ליצירת התנועה וכלי־השרת שלה. אָנו מלוים את הרצל במסעיו, בלכתו ירושלימה להראות את פני ווילהלם־קיסר, בהקראו לקונסטנטינופול לעמוד לפני השולטן עבדול־חמיד, בנהלו משא־ומתן את ממשלת אַנגליה קודם — בדבר על־עריש, ואחר־כך — בדבר אוגנדה, זו שחוללה בשעתה סערה בעולמנו; ואָנו מלוים אותו בלכתו לרוסיה להשתדל מלפני פון־פליבה לטובת היהודים והציוניות. ויחד עם זה אָנו מקשיבים בנאומים דופק החיים של אָז: האַנטישמיות והפרעות ביהודים; יחס החוגים הרשמיים של היהדות אל הציוניות, יחס זה שגרם לסיסמא של „כבוש הקהלות“; החשדים המעליבים שהיו המתנגדים תולים במיסדי הבאַנק ובכונותיהם; פולמוס־אוגנדה הנזכר, ועוד ועוד. באמת, נאומים אלה הם „מועט המחזיק את המרובה“.

עוד זאת: יש להם לנאומים האלה ערך ביוגראַפי־ספרותי גדול. אָנו רואים בהם את הרצל גופו, את האישיות שלו, ואת תכונותיו המיוחדות: את מבטו הנבואי ואת ענותנות־גאונו; עמקותו ודיוקו בלשון, הלשון השקופה שלו; רמזיו הדקים ובהירות הרצאתו; מעשיותו הגדולה ותמימותו, תמימות חולם גדול; תחבולותיו ומעופו; מדיניותו השירית, ושירתו המדינית; ואנושיותו הנאורה, הטבעית לו על־פי חנוכו, והרגשתו העברית־המקורית אשר נתגלתה בו באורח מסתורי, עד שהצליח לבטא את החבוי בלב האומה במשך כל הדורות של הגלות, את אשר התגעגעה עליו האגדה, אשר בכו עליו הקינות, וגמגמו הפיוטים ולא פרשו, והמקובלים תעו אחריו לבקשו בדרכם העגומה, אשר רמז לגדולי־החסידות עולי ארץ־ישראל ואשר מצא לו בטוי שירי כביר כל־כך בספר משוררנו הלאומי בתקופתנו האחרונה. אכן חזות הכל אָנו רואים בנאומי־הרצל אלה. הכל כאן מפורש, ברור, כמו חצוב בצור לזכר עולם.

ש. ג.

ניו יורק, תשרי, התרע"ח.

נאום הפתיחה אל הקונגרס הראשון

חברי הקונגרס הנכבדים! כאחד מאלה שקראו לקונגרס הזה זכיתי אל הכבוד לקדם את פניכם בברכה. את חובתי זאת אעשה בדברים מעטים, כי טובת הענין דורשת מאת כל אחד מאתנו לנהוג קמוץ ברגעיו היקרים של הקונגרס. במשך שלשה ימים עלינו לעבוד עבודה רבה וחשובה; עלינו לירות את אבן־הפנה לבית, אשר בו תמצא האומה העברית מחסה. הדבר גדול הוא מאד, ועל כן לא נדבר עליו כי אם במלים פשוטות מאד. עד כמה שכבר אפשר לשפוט עתה, תנתן במשך שלשת הימים האלה השקפה על המצב הנוכחי של שאלת־היהודים. החומר הכביר לחלקיו השונים עובר עתה תחת יד חברינו המרציאים.

עתידים אָנו לשמוע הרצאות על מצב היהודים בארצות השונות. הנכם יודעים כלכם, אף אם אולי ידיעה בלתי־ברורה, כי מצב זה, להוציא את היוצאים־מן־הכלל המעטים, איננו משמח; אלמלא כן, אפשר, שלא היינו נאספים בזה כלנו יחדיו. האחדות והשותפות של מנת־גורלנו נפסקו הפסקה ארוכה, אף כי החלקים המפוזרים של העם העברי סבלו סבל אחד בכל מקום. רק בימינו אלה נתנה האפשרות, על־ידי פלאי־הפלאים החדשים של חבור־דרכים, לאחד את הנפרדים ולהביאם לידי הסכמה. אך גם בתקופה הזאת, אשר תרבותה כל־כך גבוהה, מרגישים אָנו בכל מקום את השנאה הישנה סביב לנו. אנטישמיות — הלא זה שם־התנועה החדש הידוע לכם כל־כך. הרושם הראשון, שעשתה זו על היהודים בני־דורנו, היה רגש תמהון, שעבר והיה לרגש כאב וזעם. שונאינו אפשר שאינם יודעים זאת כלל, עד כמה העמיקו לפצוע את לבות אלה מקרבנו, אשר הם אולי לא נתכונו לעשותם מטרה ראשונה לחציהם. היהדות החדשה, הנאורה, אשר לא ידעה את הגיטו ואשר רחקה כבר מכל סחר־מכר, קבלה מדקרה יורדת חדרי־לב. רשאים אָנו להגיד זאת במנוחה קבל־עם, בלי שנטיל עלינו כל חשד, כי באנו לדפוק על שערי רחמיהם של שונאינו. הדברים והאמת האלה ברורים.

להעולם אשר מסביב לנו היה מושג בלתי־נכון על הנעשה בקרבנו. רגש אחדותנו, שהיו מונים אותנו בו בחמה שפוכה לעתים קרובות כל־כך, היה עתיד לבוא לידי כליה גמורה, עד שלא התנפלה עלינו האנטישמיות. באה זו וחזקה אותו שוב. ואנחנו שמנו את פנינו להלוך אל ביתנו. הציוניות היא שיבה אל היהדות עוד לפני השיבה אל ארץ היהודים. — אנחנו, הבנים השבים אל בית אבותם, מוצאים בו איזה דברים דורשים תקון תכוף: יש לנו אחים עומדים בשפל המדרגה ונמקים בענותם. אך בביתנו הישן מקדמים את פנינו בברכה, כי גלוי וידוע לכל, שאין אָנו מטפחים את הרעיון הנועז להרוס אל הקדוש והמכובד. דבר זה יתברר כל צרכו בשעה שתעובד הפרוגרמה הציונית.

דבר מצוין אחד, אשר נראה קודם בלתי־אפשרי, כבר הצליחה הציוניות להוציא אל הפועל: ליצור קשר אמיץ בין חלקי היהדות המודרניים ביותר ובין הקונסרבטיביים ביותר. התאחדות זו יצאה לפעולות בלי שעשה שום צד מן הצדדים כל ותור בלתי־מהוגן, ובלי שהקריב כל קרבן רוחני, וזה אות נוסף, אם יש עוד צורך בהוכחה, כי היהודים לא חדלו להיות עם. אחדות כזאת אפשרית היא רק על בסיס־האומה.

עוד יהיו גם וכוחים על דבר אורגניזציה, אשר כל אחד מכיר בנחיצותה. האור־גניזציה היא עדות לתבונה אשר בכל תנועה. אולם כאן הגענו לנקודה, אשר כל המרבה לבררה וללבנה בלי שיאמר די, הרי זה משובח. אנחנו הציוניים שואפים לפתור את שאלת היהודים לא על־ידי חברה אינטרנציונלית, כי־אם על־ידי וכוח אינטרנציונלי. ההבדל הזה, חשיבותו לנו גדולה מאד, ואין לי צורך להרחיב עליו את הדבור באזניכם. והבדל זה הוא שנתן לנו את הרשות החקית לקרא לקונגרס הזה שלנו. בשום אופן ופנים אין לבנו ליצירת חברות, מחתרות־סתר ודרכי־עקמומיות, כי־אם למשא־ומתן חפשי וגלוי — תחת השגחתה התמידית והגמורה של דעת־הצבור. וזה יהיה אחד הנצחונות של תנועתנו, הנצחונות הקרובים לבוא, שמסתמנים כבר עתה בשרטוטים כוללים, — כי יצליח להפוך את שאלת־ישראל לשאלת־ציון.

תנועה עממית גדולה כמו זו צריכה להקיף צדדים רבים. הקונגרס יטפל על־כן גם באמצעים הרוחניים להחיות ולטפח את ההכרה הלאומית בקרב העם העברי. גם בסעיף זה יש מקום לטעויות, שעלינו להלחם בהן. אין כונתנו לותר על הקולטורה שקנינו לנו אף כמלוא השעל, כי־אם להעמיק את התרבות הזאת יותר ויותר. כי זאת הדעת וזה פירושה.

ברם חייהם הרוחניים של היהודים מאז ומעולם לא היו, כידוע, צריכים תקון, כמו משלוה־ידם הגופני. על דבר זה עמדו אנשי־המעשה, שקדמו לציוניות בצורתה הנוכחית, והתחילו מניחים את היסוד לאכרות עברית. על נסיונות ישוביים אלו בארץ־ישראל ובארגנטינה אין לנו לדבר בשום זמן ומקום אלא מתוך הכרת־טובה נאמנה. אבל הם היו אך המלה הראשונה, ואין הם המלה האחרונה של התנועה הציונית. על תנועה זו להיות גדולה יותר, אם בכלל רצונה להיות. רק בידי עצמו יושע עם; ואם עשות זאת לא יוכל, אין לו עוד כל תשועה. אולם אָנו הציוניים רוצים לעורר את העם לעזרה עצמית. עם זה לא נעורר בו תקוות מוקדמות, שהן מזיקות. גם מטעם זה יש ערך גדול לפומביות במשא־ומתן, שזוהי מטרת הקונגרס שלנו. כל המעיין בדבר במנוחה הראויה, הלא יוכרח להגיד לנפשו, כי אין הציוניות יכולה להשיג את מטרתה על־ידי שום אמצעי אחר בלתי אם על־ידי משא־ומתן גלוי עם הגורמים המדיניים הנוגעים בדבר. המכשולים על דרך הישוב מצד הרשות, כידוע, לא עתה באו בעקב הציוניות בצורתה הנוכחית. ויש לתמוה, מה בצע יש בעצם למספרים ספורי־מעשיות כאלה בבדותם אותם. את אמון הממשלה, שרוצים לשאת־ולתן עמה בדבר התישבות המוני־עם יהודיים באוכלוסים גדולים, יש לרכוש על־ידי שפה ברורה, על־ידי מופתי־נאמנות. הטובה הרבה, שעם שלם יוכל להביא לארץ בתור תשלום גמול, רבת־ערך היא מאד, והיסוד למשא־ומתן בענין זה הונח מלכתחילה בכובד־הראש המספיק. באיזו צורה משפטית תתגשם ההסכמה סוף סוף, לא תהי תפארתנו להרבות על זה דברים בראשית מפעלנו. אבל אמת זו יש לזכור תמיד: בסיסנו צריך שיהיה מצב של משפט ולא של סבלנות. בענין הסבלנות והמחסה־ליהודים־על־מנת־לחזור־ולבטלו, כבר היו לנו במשך הזמן די נסיונות.

לפיכך לא יהי לתנועתנו אופי הגיוני, אלא אם כן תשאף לערבות משפטיות־גלויות. הקולוניזציה עד היום השיגה את אשר יכלה להשיג לפי הכשרתה. היא הוכיחה למתנגדינו, כי מוכשרים היהודים לעבודת־האדמה. היא הביאה, כמו שאומרים בלשון־המשפט, ראיה לזכרון עולם. אבל אין היא הפתרון לשאלת היהודים, ולא תוכל היותו בצורה שהיתה לה עד היום. והיא, הלא נודה בעצמנו, גם לא הרבתה למשוך אליה את הלבבות. מדוע? יען כי היהודים יודעים לחשוב חשבונות, יש אומרים אף שהם יודעים דבר זה מעט יותר מדי. אם נניח אפוא, כי תשעה

מיליונים יהודים יש בעולם וכי יעלה ביד הקולוניזציה להושיב בארץ־ישראל עשרת אלפים איש בכל שנה, ידרוש פתרונה של שאלת־היהודים משך־זמן של תשע מאות שנה. וזה נראה בלתי־מעשי.

אולם הלא יודעים אתם, כי המספר עשרת אלפים אינו אלא דמיוני, כלומר: לפי מצב הענינים עתה. אלו בא מספר כזה להתישב בארץ בכל שנה, היתה ממשלת תורקיה מחדשת עלינו את גזרות־הכניסה הישנות — ובדין היתה עושה; כי כל המאמין, שהיהודים יוכלו להתגנב לארץ אבותם בחשאי, אינו אלא טועה או מטעה. בשום מקום אין בצבוץ של יהודים נשא על הנס חיש־מהר כל־כך כמו בארץ העם ההיסטורית, יען וביען כי ארצו ההיסטורית היא; וגם לא לטובת ענינגו הוא כלל ללכת שמה בטרם בא מועד. כניסת היהודים לארץ פירושה שפע כחות שאין לשער גודל ערכם לארץ העניה עתה, וגם לכל הממלכה העותמנית. ברם הוד מלכותו השולטן נוכח לדעת מן הנסיון את טיבם הטוב של נתיניו היהודיים, שגם הוא מלך־חסד הוא להם. לפנינו על כן תנאים ידועים, אשר יוכלו להביא אל המטרה הנרצה אם נעשה את כל מעשינו בתבונה ובכשרון. העזרה הכספית, אשר יוכלו היהודים להושיט לתורקיה, לא מצער היא, ויש בה כדי לחלץ ארץ זו מרעה פנימית רבה, שמכבידה עליה עתה. אם חלק משאלת־המזרח נפתר יחד עם שאלת היהודים, זהו לטובת עניניהם של כל העמים אשר חלק להם בתרבות. ה ת י ש ב ו ת ה י ה ו ד י ם ב א ר ץ־י ש ר א ל ה י א ג ם ה ט ב ת מ צ ב ם ש ל ה נ ו צ ר י ם א ש ר ב מ ז ר ח.

אולם לא רק מצד זה יש תקוה לציוניות למשוך אליה את לב העמים. יודעים אתם, כי המחלוקת בדבר היהודים בכמה מן הארצות היתה לאבן־נגף לממשלותיהן: יעמדו לימין המפלגה המגינה על היהודים, הרי יקומו נגדם ההמונים; יעמדו כצר למפלגת־היהודים, הרי יש לדבר תוצאות כלכליות קשות, כי זאת סגולת היהודים להשפיע על מהלך־המסחר העולמי. דוגמאות לכך נמצא ברוסיה. לבסוף, אם תעמד הממשלה מן הצד, אז היהודים מוצאים את עצמם מחוסרי־מחסה במשטר השורר והם מבקשים להם מפלט בהרס. הציוניות, העזרה העצמית של היהודים, פותחת אפוא מוצא מן המכשולים האלה השונים והמיוחדים. הציוניות היא, פשוט, עושה־השלום. אמנם גורלו של זה הוא כגורל רוב עושי־השלום: אָנוס הוא להתגרות מלחמה בכל צד. אך אם יש אשר בתוך הטענות הישרות פחות או יותר כנגד תנועתנו יאשימונו גם בחוסר־פאטריוטיות, הרי טענה חשודה זו מתבטלה מאליה. אין להעלות על הדעת, כי כל היהודים יצאו את ארצות מושבם באשר הם שם. כל היכולים או הרוצים להתבולל, ישבו במקומם ויבלעו. ואם, אחרי שנבוא לידי הסכמה עם הגורמים המדיניים הנוגעים בדבר, תתחיל יציאה מסודרת של היהודים, הרי תמשך יציאה זו מכל ארץ אך כל־זמן שזו נאותה להפטר מיהודים. באיזה אופן יפסק זרם היציאה? פשוט, על־ידי התמעטות כחה של האנטישמיות עד שתחדל לגמרי. זה פתרון שאלת־היהודים כפי שאָנו מבינים אותו, ולו אָנו נושאים את נפשנו.

את הדברים האלה כבר השמיעו חברי ואנכי לא אחת. לא נחשוך כל עמל להגידם ולחזור ולהגידם, עד אשר יבינונו. בהזדמנות החגיגית הזאת, ביום שנזעקו יהודים מארצות כל־כך רבות לקול הקריאה, לקול הקריאה העתיקה של האומה, היום תשמע נא שוב מודעתנו החגיגית. האם לא תעברנו הרגשת מאורע כביר, בהעלותנו על לבנו, כי ברגע זה תקוותיהם וסכוייהם של כמה מאות־אלפים מבני עמנו נשואים אל אספתנו? בעוד שעה תמהר רוץ אל קצוי ארץ, ואל מעבר לאוקינוס, הבשורה

על דבר מועצותינו והחלטותינו. על־כן יצא נא דבר אור ומנוחה מן הקונגרס הזה. ידעו נא קרובים ורחוקים, מה היא באמת הציוניות, אשר יש שראו בה מין מפלצת משיחית; והיא אינה כי־אם תנועה תרבותית, נמוסית וטובה־למין־האדם לנוכח המטרה הישנה, אשר אליה נשא עמנו את נפשו. היה אפשר, ולפעמים היה צריך, לעבור בלי תשומת־לב על אשר כתבו או אמרו יחידים מבינינו; אך לא על אשר יפעל הקונגרס. יהי־נא על־כן הקונגרס, אשר מעתה הוא אדון לכוחיו, אדון מנהל את משק־ביתו בחכמה.

ולבסוף על הקונגרס לדאוג להמשכת קיומו שלו בעצמו, כדי שלא נפוץ שוב לכל עבר, בלי השאיר סימן ובלי כל פעולה. בקונגרס הזה אָנו יוצרים לעם ישראל כלי־מבטא, שלא היה לו קודם, אבל נחוץ הוא לו, נחוץ מאד לקיומו. עניננו גדול הוא מדי מהיות תלוי באהבת־הכבוד או שרירות־הלב של אנשים יחידים. יש להגביהו למעלה מן הפרט, למען יצליח. והקונגרס שלנו יחיה לעולם, לא רק עד שתבוא הגאולה, כי ביתר שאת אחרי כן. היום הרינו פה על אדמת־החופש של העיר הזאת המכנסת־אורחים — והיכן נהיה בשנה הבאה?

אך כל־היכן שנהיה וכל־כמה שיארך מפעלנו עד שיבוא לידי גמר, יהי נא הקונגרס שלנו נוהג בכובד־ראש וברמה, לטוב לאומללים, בלי התרסת דברים כלפי מי שהוא, ולכבוד לכל ישראל, ויהי נא כדאי והגון לעברו, אשר תפארתו אמנם כבר רחוקה היא, אבל עומדת לעולם!

נאום־הקונגרס השני

ישנה תמימה עברה על הציוניות, מאז נאספנו ראשונה. עתה נזדמנו פה שנית, כי לא נמצא לנו מקום טוב מזה, וגם יען כי חוט של הכרת־טובה מקשרנו את העיר הזאת, אשר בה יכלה תנועתנו, שהיתה קודם לכן חסרת־בית, לתנות כל מאוייהם ומדוי־לבם של אנשים מעונים.

כדבר מוזר, בלתי מובן לרבים בצבצה התנועה העברית החדשה לעיני העולם. יש שראו בה דמות צל עולה מימים עברו. כי העם העברי הלא מת ולא נזכר שמו בין החיים. אולם אנחנו הרגשנו הרגשה כהה, בטרם עברה אל הכרתנו, כי לא אמת הדבר. המות הלא הוא קץ כל המכאובים; ואיכה זה היינו כואבים עד עתה? כך נתחלף לנו פתגם הפילוסוף בדומה־לו: „אני כואב, ובכן הנני". ומעט מעט, מעלבון לעלבון, קבלה הכרה זו צורה מסוימה יותר ויותר, עד אשר גמלה הכרת־העם ותעמד בעין, ואם כי עוד לא היתה קנין־הכלל לכל, הראתה אותות כשרון חזק להתפשט אחרי הכשרתה. ואמנם, היא הוסיפה לחדור אל המוחות והלבבות, לרכוש לה מזקן ועד נער, והקונגרס הראשון של הציוניים היה כבר מסירת־מודעה של הכרת־העם הזאת אשר שבה לתחיה. אבל היו איזה חששים רציניים וקשים ללב, בבואנו לקרא לכנסת כזאת של אזרחי ארצות שונות. האם לא יאשימונו צוררינו, כי קושרים אנחנו קשר אינטרנציונלי על האזרחים הנוצרים שכנינו? האם לא יורע עוד בעבור זה מצבנו בארצות הבודדות? כנגד זה הטעמנו מבתחילה מפורש היטב, אף הוכחנו זאת בכל מעשינו, כי אין לנו חפץ בחברה אינטרנציונלית, כי אם אך בוכוח אינטרנציונלי. וישנו פה הדברים עוד פעם לזכר עולם: בשום אופן ופנים אין לבנו לבריאת חברות, מחתרות־סתר ודרכי־עקמומיות, כי אם למשא־ומתן גלוי על־דבר ההוה והעתיד שלנו תחת השגחתה התמידית של דעת־הצבור.

אין זאת כי קול האמת נשמע בדברינו; כי הקונגרס משך אליו מצדדים הרבה את הלבבות ואפילו של אותם, אשר היו קודם לכן אדישים אל היהודים או גם עוינים אותם. לכל לאומיות ישרה, שאיננה שמה מסוות־זרים על פניה, יש הזכות הטבעית ליחס של כבוד וסבלנות מצד העמים האחרים, אם אין בה חשש סכנה. אל־נא נשכח אף בימינו אלה המועמים על־ידי האנטישמיות, כי קדמה להם תקופה נדיבה מזו, תקופה, אשר בה זכונו העמים הקולטוריים בשויון האזרחי. כונתם, בלי־ספק, היתה רצויה, אך מעשיהם לא הצליחו במדה המספיקה. ההיה הקולר תלוי בנו, אם באחרים? כנראה, גם בנו גם בהם או ביותר בתנאים הקימים זה מכבר, אשר לא נתנו להתבטל על־ידי חק או פקודת־הממשלה. החקים של העמים היו חביבים יותר מן הרגליהם. והנה הגענו לזמן הזה של הנסיגה־לאחור, התעוררות־חרטה זו של העמים אשר זה עתה קבלו את פנינו בחסד. — אולם מתוך האימנציפציה שאין עוד להשיבה אחור ומתוך האנטישמיות שאין לכפור במציאותה, נולדה לנו מסקנה גדולה חדשה. אין להניח, כי המגמה ההיסטורית של האימנציפציה היתה שנחדל מהיות יהודים, שהרי נהדפנו אחור ברצותנו להתבולל בתוך האחרים. המגמה ההיסטורית של האימנציפציה היתה בהכרח זו, שנכין לעמנו המשוחרר מקום־מנוחה בארץ מולדתו. כזאת לא יכלנו לעשות קודם־לכן; עתה יכל נוכל, אם נחפץ בזאת בכל מאודנו.

אין זה מספיק, אם נרגיש ונכיר את עצמנו בתור עם; אחרי ההכרה הלאומית צריך שיתעורר גם הרצון הלאומי. אולם סביב לנקודה זו היו וישנם עוד איזה מכשולים. במשך ימי־ענותנו הרבים אבד לנו כח הרצון המתמיד, ולא היינו נועזים עד עתה להשמיע בחוץ קולן של משאות־נפש, אשר כל עם אחר לא לבד שלא יסתירן, אלא גם יטפחן בתור נחלת כבודו ותפארתו. וכשאָנו עושים זאת לבסוף, אָנו פוגשים בהתנגדות פאסיבית של אנשים, העוינים את כל שנוי ובוחרים מתוך רשלנות להחזיק את מעמדם, ואפילו אם בלתי־נוח הוא ביותר. נפגעים אָנו אף ביחס של איבה מצד חוגים ידועים, המכונים חוגים רשמיים של היהדות. הופעה זו היתה תמוהה ביחוד בצאת נגדנו איזה רבנים במחאותיהם. זה יהיה אחד החזיונות המופלאים לעולם־ועד, כי האדונים האלה בעת אחת בשלום ציון יתפללו ושם ציון יחללו. סתירה זו אפשר היה לבאר בזה שהיו מפקפקים בראשונה, אם גם הקהלה תמימת־דעים היא עם הקריאה החדשה לציון. בכל־זאת אין רעיון כרעיוננו יכול להשאר תלוי בהבנתם של ראשי־הקהל שעמדו בראש עד עתה ובשקול דעתם של פרנסיהם הרוחניים להכריע על־דבר תועלתו. שכבות־העם הרחבות לנו הן כמעט בכל מקום. והן הלא מהוות ומפרנסות את הקהלה. חובה אפוא על הפרנסים לעשות כל דבר על־פי רצונן. לא הרימונו על הנס את הנגוד הזה עד עתה מפני רגש האחוה שהיינו חסים עליו; אולם לבסוף נחוץ לתקן את הדבר. לא תהי כזאת, כי בקהלות עבריות יוטף נגד ציון. זהו מצב מתנגד לשכל הישר, מצב בלתי־אפשרי. עלינו לשים לו קץ. בכל המקומות, אשר שם אין עוד ההנהגה ביד אנשים משלנו, חובה לאסור את מלחמת־הבחירות. אנשים הגונים ומוכשרים לעמוד על משמרותם, משמרות־כבוד כאלה, ואשר קרובים הם לנו ברוחם, על התריסים ינשאו ואל בית־הקהל יובאו, בשם הרעיון הלאומי. ולא ישמשו כבוד שמה של העדה, האמצעים אשר ברשותה, והאנשים שהיא מפרנסת, להרע לרעיון־העם. על כן אני מאמין כי את אשר בלבכם אני מגיד, חברי־הקונגרס הנכבדים, בצייני בתור אחת־מטרותינו היותר־קרובות את הכבוש של הקהלות.

אכן זאת היא הדרך הישרה והליגאלית לרצון־העם הציוני להתודע ולהגלות לא רק במועצה אחת לשנה, אשר לשמה התועדנו כאן, כי גם בפעולת יום יום שנעשית בעת אחת בכל המקומות אשר יהודים נחתים שם. לא די לנו מה ש א ָנ ו יודעים, כמה גדול היקף המקום שתפש לו הרעיון הציוני בקרב היהדות; צריך שעובדה זו תראה גם לאחרים. פתקת־הבחירה היא האמצעי המתאים לכך, אשר אין עליו שום פרכא.

מחוץ ליהדות כבר קנו להן שאיפותינו לבבות רבים אשר חבתם רבת־ערך היא. מתעוררים רק ספקות, אם אין אָנו, הציוניים, קומץ־אנשים בודד ונפלא, אשר הבטחותיו ותכניות־פעולותיו לא תוטלנה בכף המאזנים. כבוש־הקהלות הוא שיראה, מה כחנו.

אם רוצים אָנו ומשתדלים לרכוש לטובת שאיפותינו את הלבבות בעולם שאינו־יהודי, יש מלמדים עלינו חובה גם בעבור זה. אותם האנשים, שמלינים עלינו, כי הציוניות בונה חיץ חדש בין בני־אדם, מחפשים מומים בזה, שחבת ציוניים נוצרים רצויה לנו. אולם אנחנו הלא לא מחשבון שפל של תועלת פרטית אָנו עושים, כשאָנו לוחצים את הידים הפשוטות אלינו בידידות רבה כל־כך. בזה נראה קודם־כל, כי הציוניות כח פנימי בה לשדל ולרצות את הלבבות. רעיונות נקיים משנאה מתחזקים על קרקע זה. אנחנו מחזיקים בכל עוז ביהדותנו וקונים לנו בכל זאת אוהבים שאהבתם אצילית ביותר ואינה תלויה בדבר. האם רע המעשה כל־כך? אנחנו,

הבונים כפי שמודיעים חיץ חדש בין בני האדם, מקרבים אותם, על־ידי נסיון רך, זה לזה קרבה יתרה. אין אָנו משתמשים לתכלית זו בשום מלאכת־מחשבת; אָנו מציינים את עצמנו רק בתור מה שהננו; אָנו אומרים, פשוט, את האמת.

והאמת היא גם כן, שידידים כאלה נחוצים לנו. המפעל, המרחף לנגד עינינו, אמנם בכחנו נעשהו; אבל צריך שנמצא סביב לנו סבר־פנים, שאם לא כן לא יצלח. מפני־מה אָנו ראוים לסבר־פנים זה? מפני שאָנו פותרים שאלה שאין לפתרה בלעדינו ושהיא קשה לארצות רבות. כי רוגזה של שאלת היהודים קפץ על מדינות אחדות והוא מטרידן. כשידובר על המצב הכללי בשנה שעברה, תשמעו וידעתם, מה רבו, לצערנו, המופתים לנחיצות הציוניות אף בשנה הלזו. מפה ומשם, מדרום ומצפון, תתפרץ השנאה ליהודים פעם בפעם; שום ארץ קולטורית אינה מערבית למדי, כדי שלא תמצא בה הסתה ישנה זו קן לה; שום תרבות־למחצה אינה נחשלה למדי, כדי שלא תדע את הצורות והאמרות־המפוצצות החדשות שבחדשות; אספסוף מסתער פתאום ועובר ברחובות, ולאור האש יהי הרכוש היהודי, ולפעמים גם בעליו, לבז.

אבל אין דבר זה הרע ביותר. לא שפך הדם, לא ההריסות, ולא הנאצות הן הרעות ביותר. הפרעות האלה מטילות צל כבד בנשמת עמנו אשר התעללו בה. הן חותרות פעם בפעם חתירות תחת רגש המשפט והכבוד בלב הנגועים, ועושות אותם לשונאי החברה הדומה לאם־חורגת, אשר מעשים כאלה יעשו בתוכה. אל נתמה אפוא על הדבר, שהפרוליטאריים בפרוליטאריים, מרי־הנפש מכל האדם, ימצאו במפלגות־ההרס הקיצוניות. אל נתמה על הדבר; מוטב שנשתדל למצא לו תקנה.

לחכמי־מדינה משקיפים למרחוק אולי יש ליחל, שהם יכירו בכל גודל הסכנה החברתית אשר בשאלת־היהודים שלא־נפתרה. רגילים לאמר, כי היהודים הם יסוד מהרס, מזה ומזה תועים ומעותים את הדין. אולם מתוך שאָנו רוצים לעשות את היהודים יסוד בונה, השכל הישר נותן, כי החובה לתמכנו על כל אלה שאינם חפצים, אשר היהודים יהרסו את הכל. אָנו מוכנים להביא את תקופת־הבנין בישראל — לכך יש לנו הכל בשפע ברכה: האנשים, החומר, התכניות. עוד אָנו חסרים אך — את מקום הבנין.

ברם המקום הזה, הדרוש לבנינגו, מקום מיוחד הוא במינו. שום נקודת־ארץ לא נחמדה כמוהו, וכל־כך חשקו בו עמים רבים, עד כי ברוב חם האהבה הרבה הלזו הפך שממה. אולם אנחנו מאמינים, כי להפנה הנשמה הזאת בארץ המזרח יש לא רק עבר, כי גם עתיד, כמו שיש עתיד גם לנו. על קרקע זה, המצמיח עתה במדה זעומה כל־כך, צמחו דעות לכל האנושיות כולה. ודוקא משום־כך לא יוכל איש להכחיש, כי קשר לא־ינתק בין עמנו ובין הארץ הזו. אם בכלל יש לעם זכות משפטית לתבוע חבל מחבלי האדמה, על כל העמים המאמינים בתנ"ך להכיר בזכותם של היהודים. אולם יכולים הם להכיר בה בלא קנאה ובלא דאגה, כי היהודים אינם כח מדיני ולעולם לא יהיו עוד לכח מדיני.

מה היה, אלמלי החזיקה בארץ אחת הממלכות הנוגעות בדבר, תהי איזו שתהי, — זאת היא שאלה אחרת. הארץ אינה אך המולדת של הדעות היותר נעלות והעם היותר אמלל, היא גם רבת־החשיבות לכל אירופה מפני מצבה הגיאוגראפי. כאן יעבור בזמן אשר לא רחוק הוא, נתיב תרבותי־מסחרי לאסיה. אסיה היא הפרובלימה המדינית של עשרת־השנים הבאה. אולי הרשות לנו בגבולות הענותנות להזכיר, כי אנחנו הציוניים, אשר ברצון רב כל־כך שוללים מאתנו את ההשקפה המעשית, הקדמנו להכיר ולהשמיע דבר בוא ההתפתחות הזאת לתחרות־הענינים האירופיים

שנים אחדות לפני בואה. כבר נראה עתה, כיצד הדבר מתפתח. יודעים אתם, בכמה תשומת־לב כל צעד של ממשלה אחת לצד זה נשמר על־ידי הנשארות, וכשנתפרסם דבר צאת הנסיך היותר מודרני בארצות־הישוב לדרכו אל המקומות הקדושים בזמן היותר־קרוב, כבר נשמע מתוך הפירושים של דעת־הקהל בכל הארצות קול של עקת־לב, ולפעמים גם של איבה גלויה. הארץ הזאת לעולם לא תוכל לנפול ולא תפול לאחוזה ביד אחת הממלכות האדירות, כי היא נשמרת שמירה מעולה; נוטרים אותה לא רק בעליה הנוכחיים, כי גם כל הממלכות הנשארות בשקידה רבה.

התשאר אפוא במצבה הנוכחי עד קץ הימים? דבר זה היה מעציב לכל הצדדים, משום שבו תלויות שתי הכרחיות כלליות, תרבותיות ומסחריות. הממלכה העותמנית הראתה מחדש את כח־החיים החזק שלה במלחמתה האחרונה. התורקים מצטינים בתכונות מובחרות ביותר, אמיצים הם ונדיבי־לב, ומוכשרים לחרף נפשם — אך את התכונות, הנחוצות לישובה של ארץ ולהרחבת תעשיתה, חסרים הם. עובדה היא. לפיכך הלא היתה להם הכנסתו של יסוד־עממי אוהב־שלום ועליז־עבודה, אשר לו דוקא אותן התכונות החסרות שם, תוספת־כח, תוספת־עושר.

וזאת היא תעודתנו, אשר עליה אָנו עובדים בלי הרף, להכשיר את התנאים כדי לבוא לידי הסכמה בנידון זה. יכולים אנו לאמר, כי הממשלה התורקית מכירה היטב בלויאליות הגמורה של שאיפותינו. אין אנו אומרים לגנב מתישבים לתוך ארצה ולא, ביחוד, ליצור שם מעשים־של־קימא בלא הסכמה קודמת לכן. כי הלא לא היה לנו כל ענין בדבר, לעזור בהשבחת מצבה הכלכלי של תורקיה, מבלי שתצא לנו מזה כל תועלת־גומלין. כל הדבר צריך שיעשה לפי פתקת־הרפואה הפשוטה שבעולם, וזה לשונה: do ut des

השאלה היא עתה, כיצד יוצא הדבר אל הפועל. כבר על הקונגרס הראשון הכרנו בנחיצות ליצור כלי מכשירים כספיים למטרות תנועתנו. כלי כזה יהיה לנו בית הבאנק היהודי הקולוניאלי. הדבר אופיי להפליא, שמתנגדינו מן היהודים לא חפצו להאמין בשום אופן בכשרוננו לגשם מפעל כזה. אבל במערכותינו עומדים לא רק אמנים ופילוסופים, מלומדים ועתונאים, עורכי־דין, רופאים וטכניקים, כי גם מספר נכבד של באנקירים וסוחרים מכל הארצות האדירות. זאת הפעם הראשונה שהטילו ספק בדבר, אם מוכשרים יהודים ליסד שולחנה — ואף בפעם הזאת טעו המפקפקים. בית הבאנק היהודי הקולוניאלי יעמוד לחיים בקרוב, בהתאם לתכניתנו. לפי תוצאות המשא־ומתן בועידת־הבאנק אנו יכולים להניח, שהבאנק היהודי הקולו־ניאלי יתחיל את פעולתו המסחרית עוד במשך השנה הזאת. בכל השאר אין אני חפץ להקדים את הרצאתם של המומחים אשר להם נמסר הדבר ומפיהם תשמעוהו.

עוד תוצענה פה לפניכם הרצאות רבות אחרות. מכולן אפשר שתוכחו לדעת, כי לא עברה עלינו השנה הזאת באפס מעשה וכי משתדלים אנו להתקרב אל מטרתנו מתוך אהבה סבלנית ומלאה תקוה. גם מחוץ לאולם הזה עוד יכירו, כי אין אנו שוגים בחלומות מגביהים־עוף, ולא חפצים בדבר הבל או עול, כי אם בחיי־עבודה לעמנו העני, יען כי הרמת מצבו המוסרי והגופני שאנו מיחלים לה תבוא אך ורק על־ידי עבודה בטוחה. לכך, ל ש ם כ ך נגשנו לכתחילה אל המלאכה, לאסוף את עמנו תחת ־גלו של אידיאל אחד.

דבר זה אי־אפשר שיהיה למורת־רוח אף לבני עמים אחרים. ובעיר־החופש הזאת, הנוהגת בנו הכנסת־אורחים, מצאנו את המופת הראשון לכך. שלשום, ביום־טוב של יעקב הקדוש, שבו ההמונים בערב מן החגיגה, ואז עלתה על הלב האגדה היפה על־דבר הדגל הקטן של שבעת הגבורים, מאת גוטפריד קיליר, המשורר השווייצי

המפואר. סביב סביב דגלים קטנים של אנשים ישרי־קומה, מטפחים בגוף בריא נשמה בריאה. והנה עברו על יד בית הקונגרס. אז נפנפה אחת מגבירותינו הנכבדות את מטפחתה לאות ברכת שלום, וזה היה האות לגלוי־דעת, אשר לעולם לא נשכחהו. הדגלים מדי עברם ברכו לשלום את אנשי־שלומנו, אשר הריעו לקראתם, ומן הרחוב התגעש ועלה קול קריאה חדשה, שבאה בהסח הדעת: „יחיו היהודים!" — אז אולי נבע דבר חם והרטיב עיני קצת מאתנו. ברגעים כאלה יש אשר יאבד לאדם מסוה־המנוחה, אשר למד לשאתו על לבבו בהציק לו רדיפות מכל המינים ובעמוד עליו השטנות היותר־אכזריות.

האם כבר יש בקריאה זו מבאזיל התחלה של ימים טובים מאלה? זאת לא נוכל דעת. אבל יכולים אנו לקבל על עצמנו, להעשות כדאים והגונים לקריאות כמו אלה. עמדנו קוממיות בימים היותר רעים, נהיה נא מכירי־טובה ונמוכי־רוח בבוא ימים טובים מאותם. ומה דמות נערוך לימים הטובים האלה, העומדים עוד כיום מעבר לחוג מבטנו? האם מתמצה כל תוכנם בהתנחלות על האדמה, בכבוד נוסף, ובמנוחה שלמה? לא! אותם מאתנו, הנכונים כיום למסור עליהם את נפשם, היו מצטערים אף על צעד יחיד שעשו, אלמלי הצליחו רק ליסד חברה חדשה ולא חברה שהיא גם זכאית יותר.

ימים טובים מאלה יהיו לנו, וגם לאחרים, כי נצא לפניהם שנית כחלוצים נכונים לכל קרבן בדרכים לא סלולות. לכך אין לנו חפץ במצב של קולטורה רמה יותר, ונפלאה יותר מאותה שבהוה. אך נשתמש נא באמצעי הקולטורה הנוכחית לטובת האנושיות. ואנו מאמינים, כי עמנו יבין דבר זה, יען כי הוא בקר בכל־כך הרבה בתי־ספר, התגורר בין כל־כך הרבה עמים, וסבל בינותם, אבל גם יודע הוא את סבלותם של כולם. רואים אנו את הימים הטובים מאלה בדמות קבוץ אנשים בני תרבויות שונות, כמו שאנו מראים כאן באולם הזה; קבוץ גליות, שאינו מוגבל בתחומה של שפה אחת; נסיון מתמיד להלחם בעוני שכם אחד על־ידי אחוד כל הכחות — ובתור תוצאה צומחת מזה, מין מוסר נעלה יותר. ונסיונותינו להסתגל, אשר חוסר־הצלחתם כנסנו שנית יחדיו, הלא יהיו לנו עוד אזי לברכה. חריצות הגרמנים, מהירות־התנועה של הרומנים, וסבלנותם הגדולה של הסלאבים, כפי שיש לשער, לא עברו עלינו בלא השאר רושם... הרואים, לבסוף, כונתנו מה היא? — אמנים, פילוסופים ומלומדים עברים מכל הארצות שיהיו מאוחדים על בסיס־העבודה בתוך חברה מצטינה בסבלנותה! כן הוא, אנחנו שואפים אל ארצנו הישנה. אולם בארץ הישנה אנו מבקשים אך פריחה חדשה לרוח העברי.

נאום־הקונגרס השלישי

בשעה החגיגית הזאת, בהתאסף פה צירי העם העברי הבאים מן המרחקים היותר רחוקים, יהי דברנו הראשון תודה לעיר היפה, החפשיה, הנוהגת בנו שוב הכנסת־אורחים. הכרת־טובה זו, לא רק הנאספים פה מרגישים אותה, כי גם שולחיהם אשר בקצוי תבל. באזיל, הקונגרס הבאזילי, הפרוגרמה הבאזילית — המלים האלה מצלצלות כבר כיום באזני עמנו צלצול נוח וחביב, ואומרות הן לו נחמה ותקוה.

בפעם השלישית הננו פה, לתנות את ענותה ושאיפותיה של אומה, הרוצה לשוב לתחיה. בתחילה אפשר שנדמה, ואולי יש מדמים כך גם עתה, שאין לכאורה תועלת רבה במעשנו זה, בהתאספנו ובשאתנו מדברותינו, מדברות, אשר רבו אנחותם. אולם הספקנים הללו מעלימים עין מזה, שגם בכל שאר בתי־המחוקקים רק ידובר. ומי יכחיש, כי נאומים ממקום כזה פועלים את הפעולה היותר־עצומה על ההוה והעתיד של האומה? מתוך הכרה זו השתדלנו ליצור לנו מקום, שממנו ישמעו דברינו: ליצור את הבימה העברית הזאת!

לפי שעמנו הקיץ על־מנת לשוב לא אל החיים של ימי־קדם, כי אם אל החיים של ההוה, מוכרח היה קודם־כל למצא לו כלי־מבטא מודרני אשר כזה, כדי שיוכל להשמיע בו את רצונו להתקיים. לפיכך הבימה הזאת קנין יקר היא, אשר רכשנו לנו. נשמרנה נא שמירה מעולה.

על־ידי כובד־ראש ומתינות במועצותינו נוכל להעלות את ערכה של הבימה הזאת מעלה מעלה. על־ידי פזיזות וחרחור־ריבות נהרסנה חיש. הבימה הזאת תגבה כגבה־הנאומים, אשר ישמעו מעליה. אין כח חיצוני נותן תוקף לדברינו; ואם יש אשר תהי להם חשיבות־מה, הלא נובעת היא רק מכחו הפנימי של הרעיון ומטהרת הדעות, אשר אנו משמיעים פה. הדבר הזה צריך שיהיה תמיד נגד עיני כל אחד מאתנו, בבואו לדבר פה בשם העם העברי ואל העם העברי.

ועוד אחרת. מטרתנו כאן אינה להתעסק במאורעותיהן הפנימיים של הארצות הבודדות, אשר אנחנו אזרחיהן. כל נסיון כזה ודאי שהיה שגיאה גדולה והיה גורם רק למושגים כוזבים שיתהוו על־דבר הקונגרס שלנו. הננו פה למטרה זו בלבד, לשאת וליתן בדבר מצבו של עמנו ולהכשיר את התנאים לפתרון משפטי וטוב־לאנושיות תחת השגחתה של דעת־הצבור. שאין שום דבר אחר בדעתנו, דבר זה כבר הוכח על־ידי כל אשר עשינו ואשר חדלנו מעשות עד עתה. כך אנו קובעים לפעולתנו אנחנו בעצמנו את הגבולות שאין לערער עליהם; רוצים אנו להשתדל לטובת העם העברי. זאת היא זכותנו, וזאת היא גם חובתנו.

כי אופן זה של התרת מבוכות כלליות על־ידי משא־ומתן גלוי אינטרנציונלי כבר מתאים הוא אל הכרתה המוסרית של האנושיות בימינו, דבר זה אפשר היה לראות בחוש, כשבאה הצעת־השלום של הוד מלכותו קיסר רוסיה לשמח את העולם. זוכרים אתם, כי אותה שעה שנתפרסמה הצעה נעלה זו היינו נאספים פה, וכי הקונגרס הציוני היה הכנסת הראשונה, אשר נתנה בטוי לרגש התפעלותה על־כך. מאז כבר עברה שנה. רעיון השלום התחיל סולל דרכו בתוך המציאות, וזה גופו כבר מעשה רב הוא מאד, אם כי עוד לא הגיע אל מטרתו. אולם לנו דוגמא זו יכולה לשמש לקח טוב להראות, כמה עלינו להיות סבלנים ברוחנו. אם אדירי־ארץ מסתפקים

בהתקדמות אטית של רעיונותיהם היותר־נעלים, על אחת כמה וכמה נשבע רצון אנו עניי־אדם, בראותנו ברור, כי הענין בכל זאת מתקדם מעט.

היינו צריכים אפוא להמשיך את עבודתנו בהתמדה, אף אלו לא היתה התקדמות נכרת בה כלפי חוץ במשך השנה שעברה. אף אלו לא אירע הדבר, שמשמעותו התחזקות תנועתנו והתרבות כבודה ואמצעיה, היתה עלינו החובה להוסיף ולהתמיד בעבודתנו.

אולם שנה זו לא היתה שנה רעה לתנועתנו. זאת היתה שנה טובה. השגנו איזה דברים, צעדנו עוד צעד קדימה.

מאורע חשוב, אשר מתנגדינו, כנהוג, עברו על קצתו בשתיקה וקצתו פרסמו בקהל בצורה מזויפה, היתה קבלת־פני המורשות הציונית על־ידי הוד מלכותו הקיסר הגרמני בירושלים. העובדה גופה, שהקיסר הגאוני שם את לבו אל רעיוננו הלאומי, מספיקה לתת במדה ידועה שמחת־בטחון בלבנו. מגובה כזה אין שמים לב אל תנועות קלות־ערך. אולם לא היה זה דבר שבהכרה גרידא. לא היתה זאת קבלת־פנים של איזו דיפוטאציה עברית, ולא של חברים לאיזו אגודה ישובית „מעשית", כי־אם של באי־כח הועד הפועל הציוני. טעמיה ומגמותיה של תנועתנו ידועים היו היטב קודם לכן, והוד מלכותו הקיסר הגרמני הבטיח לנו ביום, אשר זכור יהיה לטוב בקרב היהדות העולמית, את תשומת־לבו ואת דרשו טוב לענייננו. על־כך חייבים לו כל היהודים הנאמנים תודה.

חברי הקונגרס הנכבדים! הלא תבינו, כי מצות הנימוס היא, שלא להשתמש בעובדה המוצלחה והחשובה של קבלת־הפנים הירושלמית שיצאה לפעולות בתנאים כאלה, למטרת תעמולה. לפיכך נמנע מהכנס בדין ודברים בענין זה. אולם אחת נטעים בכל זאת בתודה ובשמחה: כי חוקיותה ונאמנותה הגמורה של תנועתנו שנתכבדה כבוד גדול כל־כך, נעלות הן, אחרי המאורע הזה, מכאן ולהבא למעלה מכל ספק.

כמובן אנו רואים הכרח עיקרי בדבר, להטעים לויאליות זו ולהוכיחה קודם כל לממשלה התורקית. אין אנו צועדים שום צעד, אשר יוכל להעיר אף צל של חשד צודק בלב בעליה העליונים של פלשתינה. אנו רוצים ויכולים להביא את התועלת היותר־גדולה לממלכה העותמנית. ולכן יכולים אנו לעשות את מעשינו בגלוי. כל מי שנכנס לארץ בהחבא, בנוהג שבעולם, אין בדעתו להכנים לארץ דבר משלו. זה היה הנימוק המובן מאד של גזירות־הכניסה לפלשתינה הקיימות שמה עתה. אנחנו לא גרמנו להן; כידוע קודמות הן ללידתה של התנועה אשר אנו מדברים פה בשמה. אולם אם־כי אין להאשימנו, כי אנחנו הסבונו באסור־הכניסה, עלינו בכל־זאת לגלות בדברים ברורים, דעתנו בענין זה מה היא.

איך? היו מי שחפצו לישב ארץ בהמון, מבלי שהודיעו קודם גלוי לכל, תכניתם השלמה מה היא? אם יבוא איש בהחבא בצל הלילה והעלטה, אל יתפלא בקרוא לו מבית: עמוד! מי כאן? ואוי אוי לו אם תשובה נכונה וברורה אין בפיו. ברם במצב זה, לא כל תשובה שהיא מתקבלת על הלב בלי כל חשד. אנחנו עושים על־כן אחרת. אנחנו מוציאים לאור היום את אשר יזמנו לעשות, כי תודה לאל אין לנו לפחוד, ויש בדעתנו להשיג את ההסכמה קודם, בטרם נגש אל המלאכה לגשם דבר, אשר בלא כן יהיה הקשה והאחראי בנסיונות. כי הכונה היא לא רק להביא את האנשים שמה, כי גם לקיימם שם על אדמתם, היינו: קיום מובטח היטב.

לצערנו רבים הם אחינו, אשר אין מצבם יכול עוד להיות רע משהוא ואשר על־כן יקבלו את כל הבא לידם. אולם כדי להפוך בלבד משכבו של החולה מצדו האחד

אל צדו השני, לא היה הדבר כדאי לבזבז כל־כך הרבה חריפות, עמל וכסף. מוטב שננסה לרפאותו. מטרה זו גדולה כל־כך, והיא כל־כך הגיונית ומסתברת מאליה, עד שאין מי שיחפש עוד נימוקים נסתרים. למה אפוא לא נגיד את דברנו ישר? הרי בזה מתברר, במחתא אחת, כל אשר בדעתנו לעשות. ולא יהי עוד מקום לחשדים. הננו דורכים על קרקע של מישא־ומתן, אשר יביא לידי תוצאות בזמן מוקדם או מאוחר, אם רק נלך את דרכנו שכם אחד ובכחות מאוחדים.

על כן יצרנו קודם כל את זרם־האילקטרון של אחדותנו ורצוננו להוסיפו ולחזקו. ואל יסעף איש חלק מן הזרם הזה ואל יטנו הצדה. כי חטא הוא לענינו של הכלל.

לקונגרס זה, כידוע, לא באו עוד באי־כחם של כל הציוניים. תנועתנו גדולה היא עוד מכפי שהיא נראית בזה. קבוצה חשובה של ציוניים נודעים לתהלה מבעלי השיטה הישנה, כרוכים עוד אחרי הדרך שהלכו בה לפנינו. לא נחדל מקוות, כי יעלה בידינו להכנים את אחינו אלה תחת כנפי דעותינו. בגוף הרעיון הלא אין בינינו כל הבדל. ואת האופן היותר טוב להוציאו אל הפועל בקש נבקש יחדיו.

אף זו: ישנם ציוניים אחרים, והם גם בעלי־היכולת החמרית שבקרבנו, אשר היו מסכימים לנו הסכמה גמורה, אלמלי לא בחרנו בדרך המשא־ומתן הפומבי. אולם בהשיגנו את התוצאות הרצויות, אתנו יהיו. עד העת ההיא אין אנו צריכים להם, ובבוא העת ימצאו לנו. בדבר זה אין להטיל עוד כל ספק.

ומה טיבן של התוצאות האלה הרצויות לנו? בשתי מלים נגידנו: רשיון־גלוי! *) אנו משתדלים להשיג רשיון־גלוי מיד הממשלה התורקית, רשיון לישוב שיוסד תחת חסותו העליונה של הוד מלכותו השולטן. רק אם יהיה בידנו רשיון־גלוי זה, שצריך להכיל בקרבו את הערובות הנחוצות, ערובות משפטיות־גלויות, נוכל להתחיל בקולוניזציה גדולה מעשית. בשכר מתן הרשיון־הגלוי הזה, תצא לה לממשלה התורקית טובה רבה באמצעותנו.

אבל דבר זה לא יכול ולא יוכל צאת לפעולות ביד הקונגרס, אשר אין לו האישיות המשפטית הדרושה לכך. לצורך עסקים אלו נחוץ היה לברוא סרסור מיוחד, וזהו הבאנק העברי הקולוניאלי. אם עוד יעלה על דעת אדם לשאל, הגורם ראוי לתשומת־לב היא התנועה הציונית — מאת אלף החתומים על מניות הבאנק העברי הקולוניאלי כבר השיבו כהלכה. מסיביריה, מגבולות חינה, מקצה ארגינטינה הדרומית, מקנדה ומטראנסבאל, באה התשובה הזאת. כיום הבאנק העברי הקולוניאלי הוא עובדא קימת.

כלנו, העובדים לטובת רעיוננו בהתלהבות מתחדשת בכל יום תמיד, אין אנו רגילים להתגדר בקרבנותינו אשר הבאנו. אולם בהציענו בזה לפני הקונגרס חלק נגמר זה של המפעל, רשאים אנו הפעם להקל ממשא לבנו ולהגיד, כי היה זה הקשה בקרבנות, אשר היינו מוכנים להקריב עד עתה. אנשים, אשר מעולם לא נשאו ולא נתנו בעסקי מסחר, משתדלים ביסוד בית באנק ומחיבים את ראשם לחשדים מעליבים ביותר. אולם נחוץ היה הדבר, ועשינוהו. עתה הננו מוסרים את המפעל ביד הקונגרס, אשר הבטחנו את זכותו, זכות השגחה גמורה על הנהגתו של הבאנק שתהי ישרה ומשמשת למטרות הציוניות. הקונגרס יפקח על המוסד ביד באי־כחו אשר יבחרו בכל שנה. למותר הוא להטעים, כי אין להוציא את הון־המניות לקנית־אדמה. הבאנק אינו אלא אורגן מתוך. רק על יסוד הרשיון־הגלוי אשר נקבל תוסד חברת־הישוב בעצם, ולה כמובן יהיה הון גדול מזה בהתאם למטרתה. בריאת הסכומים הגדולים הללו, שיהיו נחוצים בשעתם, כבר מובטחה היא היום הזה, ובעתן נביא לפניכם את הידיעות, אשר אין לפרסם עתה.

*) ein Charter

לכל זה יש לכאורה רק אופי של הכנות, של מעשים לעתיד לבוא. אולם בפועל הרי זה ענין מעשי ושייך להוה כמו שהיא הזריעה, אשר נותנים אותה פקדון בקרקע. ראשונה היתה זאת זריעה של רעיונות, עתה היא זריעה של מוסדות. עוד אין זה לחם כיום, אבל לחם־מחר הוא.

השבעים שבנו, אשר כח דמיונם נחלש על־ידי חיי־תענוגות, עדיין אין הם רוצים להבינני. אך ככל אשר יסרבו הם, כן ייטיבו להבינני העניים והעמלים. כי כח־דמיון של חיי־מחסור להמה. מהיום ומאתמול למדים הם לדעת, כמה יציק הרעב גם ביום מחר. ובמצב זה נמצאים הרבה, הרבה מאות אלפים מבני עמנו. אלה הם הנאמנים שבחברינו, אשר אין לאל ידם אף להכנים תרומה קטנה שנתית לצורך התעמולה. הם הם הציוניים המובחרים, כי מהם לא נשתכחה עוד מסורת־העם הישנה, כי רגש דתי חזק להם בלבם ויען־כי חיים הם חיי־לחץ מרים. נוראות הן הידיעות שאנו מקבלים ממקומות הרבה. היהדות היא מלון־אורחים גדול של הדלות, וסניפים לו בכל העולם. תשמע נא מעל בימה זו גם האמת הזאת המרה. תנאים אלה צועקים לעזרה. הרחקות הרבה מביאה לידי מחלות ולידי הפקרות מוסרית, ומצב־הרוחות הקודר נעשה קרקע פורה לכל רעיונות־ההרס היותר־קיצוניים. רעה חולה זו אָנו באים לתקן. מאמינים אנו בעבודה המבריאה בארץ אהובה, שהיא תביא את הרפואה השלמה. העבודה תתן לעמנו לא רק את הלחם של יום־מחר, כי גם את הכבוד ואת החופש של יום־מחר.

לישרי־הלב מבני כל הדתות והאומות שבעולם פונה קול קריאתנו לסיוע. אין לנו צורך בשום עזרה מבחוץ בלתי־אם בעזרה מוסרית. ישנם די יהודים, אשר תמימי־דעים הם אתנו בקרב לבם; אך יש מהם חוששים להראות זאת בפועל, מיראה מדבר, פן יגלו פנים במעשיהם שלא כהוגן. וכל הרוצה אפוא לסיע בידנו את הסיוע המוסרי יען כי ישר בעיניו הדבר אשר אָנו אומרים לעשות, ישתדל נא בחוג־סביבתו, שלא יגלו פנים בתנועתנו שלא כהלכה ושלא יטפלו עלינו על יסוד זה עוד אשמות־שוא חדשות מעין אלו, אשר כבר טפלו עלינו לעתים קרובות כל־כך עד עתה. שאם לא כן, סופה של תנועת־מרפא זו שיפול עליה רוחה ואולי גם תפסק. מי ישר־לב ויחפץ בזאת?

הנה עם נאבק על קיומו, כבודו וחופשו. רוצה הוא לצאת מאויר־מחנק לאור השמש. בתנאי־קיומם הנוכחים של היהודים שלשה דרכים לפנינו. האחד הוא לקבל באהבה יסורים של בוז ודחקות. השני הוא דרך המחאה והשנאה לחברה הנוהגת בנו מנהג אם חורגת. דרכנו הוא השלישי: אנו חפצים להמריא אל מדרגה מוסרית גבוהה יותר, להרבות טוב בעולם, לתקן מסלות חדשות לתכלית החבור בין העמים, ולהבקיע דרך לצדק החברתי. וכמו שמשוררנו ממכאובי לבו יצר את שיריו, כך אף אנחנו עושים את צרותינו בסיס להתקדמותה של האנושיות, אשר לה מוקדשה עבודתנו.

נאום־הקונגרס הרביעי

חברי הקונגרס הנכבדים!

דבר הועד הקונגרס הציוני הרביעי בלונדון הריהו מצדד בזכות עצמו. אנגליה היא אחד המקלטים האחרונים, אשר עדיין לא נתאזרחה שמה השנאה לישראל. ועובדה זו שאין לחלוק עליה מראה כבר כשהיא לעצמה באופן מוחשי את מצבו המעציב של העם העברי בימים האלה. במרחק־ארץ צריכים לבקש פנה, אשר בה אין אומת ה׳ העתיקה מקללה ונרדפה.

אך אם באנגליה האדירה היהודים נהנים חופש גמור וזכויות־אדם, אל יוציא איש מזה מסקנות שאינן נכונות. כל הדורש טוב ליהודי הארץ וליהודי חוץ ימנע את עצתו מן הנרדפים לבוא לכאן לבקש מקלט. אחינו היושבים פה יכולים היו אך לגיל ברעדה על מצבם הטוב, לו היה בו כח מושך את אחינו הנואשים. נדידה כזו היתה מעמידה בסכנה לא אך את היהודים התושבים, כי גם את הבאים. לפי שהללו היו מכניסים לארץ בתרמיליהם הדלים, בלי שידעו זאת בעצמם, את אותו הדבר, אשר מפניו הם נמלטים — רצוני לומר: את האנטישמיות. אולם הלא מותר לנו לתקוע כאן לימים מספר את אוהל־הנודדים לוכוחינו, כי רצוננו לשאת־וליתן בפתרון שאלת היהודים משא־ומתן גלוי.

בזמן שבין קונגרס לקונגרס מתנגדינו משתדלים בכל מאודם לפרוש על שאיפותינו סרכה של הארות בלתי־נכונות, ועל־כן חובתנו הראשונה בכל ועידה היא, לכסח בהכאות־גרזן שתים את גדולי־הפרע האלה ולחשוף את האילן גופו. ומה תרבה שמחתנו בראותנו, כי האילן שלנו בריא הוא וכי הולך הוא וגדל.

הציוניות דורשת לעם העברי בית־מולדת מובטח באופן גלוי־משפטי בפלשתינה! פרוגראמה זו תקננו לפני שלש שנים, תקנה לכל הימים. אין זאת כי התאימה אל צורך פנימי עמוק מאד, אל משאת־נפש ישנה מאד של עמנו; שאם לא כן לא היה הדבר מסתבר, מפני מה פעלה פעולה עצומה כל־כך. כיום אין לי עוד צורך לפרט את הפעולות האלה. כל איש יודע אותן, כל איש רואה ושומע אותן. לפני ארבע שנים אפשר היה לו לאדם לחשוש, שמא יהיה לצחוק, בדברו על־דבר האומה העברית. היום יהיה לצחוק אותו האיש, שיכפור באומה העברית ובמציאותה. דיה תעופת־עין אחת באולם הזה, מקום שעמנו משתתף על־ידי ציריו הבאים מקצוי תבל, כדי להוכיח את הדברים והאמת האלה.

עובדה זו חשובה חשיבות־מה לא רק לנו, כי גם לאחרים. אם מבטיחה היא לארצות הבודדות פתרון הגון, אנושי, של שאלת־היהודים הקשה, הלא יחד עם זה גם תשא בקרבה עתידות גדולים לכל המזרח כולו. הופעתנו שנית בארץ אבותינו, אשר נבאו עליה כתבי־הקדש, אשר שרו עליה הפיטנים, שנשא אליה העם הנענה את נפשו מתוך דמעות ואשר לגלגו עליה מלגלגים עלובים — שיבתנו היא גם רבת ערך מדיני ממשי ביותר לממלכות, אשר מבקשות הן באסיה את טובת עניניהן.

הרשוני נא להביא בכאן דברים אחדים מנאום־הפתיחה אל הקונגרס השני. בשנת 1898 נאמרו בבאזיל הדברים האלה: „הארץ (פלשתינה) אינה אך המולדת של הדעות היותר נעלות והעם היותר אמלל, היא גם רבת־החשיבות לכל אירופה

מפני מצבה הגיאוגראפי. כאן יעבור בזמן אשר לא רחוק הוא נתיב תרבותי־מסחרי לאסיה. אסיה היא הפרובלימה המדינית של עשרת־השנים הבאה".

הדברים האלה שנאמרו בשנת 1898 הנם עתה מן המפורסמות שאינן צריכות ראיה, כל־כך נתאשרו על־ידי המאורעות של הירחים האחרונים. שאלת אסיה הולכת ונעשית רצינית יותר מיום ליום וחוששני שבזמן מן הזמנים תביא גם לידי תשפוכת־דם מרובה. אך כן תגדל חשיבות־הדבר לעמים הקולטוריים, שבדרך העולה לאסיה, בדרך היותר קצרה העולה לאסיה, תוצר תחנה קולטורית, שתהי לתועלת לכל האנושיות בת־התרבות. התחנה הזאת היא פלשתינה, ונושאי־הקולטורה, הנכונים להקריב עליה את ממונם ואת־גופם, נהיה אָנו. כל בעלי־השכל המדיניים הלא במהירות הברק יתפסו, כי כאן הזדמנות רבת־ערך באה לידם, להתקרב אל אסיה יותר. תחנה זו, אילו הוקמה חיש ביד היהודים, עם לא עז, תחת חסותו העליונה של הוד מלכותו השולטן, לא היתה צריכה לעורר דאגה בלבה של שום ממלכה. גאולה היתה אז ליהודים, אך גם לאחרים הלא היתה הרוחה, ותורקיה היתה מרויחה מזה ביותר.

אנגליה הגדולה, אנגליה החפשית, אנגליה הצופה על־פני כל הימים, היא תבין לנו ולשאיפותינו. מכאן ימשיך הרעיון הציוני את מעופו הלאה עוד, מעלה עוד, — בזאת אנחנו בטוחים.

ברם כאן יבואו אנשי־המעשה, החכמים המחוכמים, וישאלו, מה הריוח היוצא לנו מכל זה. כבר ידענו את האנשים ואת דרכם. זוכרים אנו את כל האבנים אשר גללו על דרכנו, ואת כל הצער ואי־הנעימות אשר נתכוונו לגרום ואשר גרמו לנו. אותם האנשים הם אלה, המקיפים אותנו בשאלות בלי שיאמרו די, מה היא בעצם התועלת אשר הבאנו, מה השגנו כבר ומתי סוף־סוף נגיע אל מטרתנו. אילו עזרו לנו בכל מאמצי כחם, במקום להפריע בעדנו בכל מאמצי כחם, לא היו מרבים יותר משהם מרבים בשאלות לתיאבון. העוסקים בעבודת הבנין, למן הראשון עד האחרון בבנאים ועוזריהם ועד נושאי־הלבנים הפשוטים, הנאמנים, — אין מהם מרבה לשאול כמו הללו. זאת האחת אָנו יודעים, כי עלינו לעבוד, ואותה אָנו עושים בהתמדה, חזקי־תקוה ונלהבים. אָנו בונים, אָנו בונים, ובניננו הולך וגדול. להבין במלאכה עשויה למחצה, לכך לא כל אדם מוכשר. אולם בזאת אני בוטח, כי בביתנו הנאה עוד יקבעו דירתם אף אותם היהודים, העומדים עתה מן הצד, כשבת־צחוק צוררת להם על שפתותיהם וידיהם טמונות בכיסי־מכנסיהם.

שאלה חיובית אחת יש, אשר אין את נפשנו להשתמט מפניה כלל. האם כבר קבלנו את הרשיון־הגלוי להתישב בפלשתינה? על זה נשיב בקול רם וברור: לא! שאלה אחרת היא, אם יש לנו לקוות עוד, לשאוף עוד, לעבוד עוד כדי שנשיגנו? על זה אָנו משיבים גם־כן בקול רם וברור: הן! יש תקוה לתביעותינו ולהצעותינו שתתגשמנה, ותקוה זו תרבה כרבות מספרנו וכחנו. גם עתה הלא כבר נשבע רצון מקבלת־הפנים, אשר מצאו להן שאיפותינו בחוגים של אדירי תבל זו.

אל נא תדרשו מן הועד־הפועל שלכם יותר מן הרמיזה הזאת, ובנידון זה עליכם לבטוח בו בטחון גמור. בכל השאר ידרש לכם לענותכם. בקצרה נסכם את פעולתנו ואת מהלכה: אָנו עוזרים לאומה העברית להסתדר כדי שתהי נכונה לקראת עתידותיה.

אולם עתה נציע גם אָנו שאלה אחת. אָנו שואלים את מתנגדינו מן היהודים, מה עשו המה במשך השנים האלה לתקון מצבם של אחינו, מצב עוני שאין לשערו. היכן הן התוצאות של מעשיהם הם? מה השיגו הם? מה המפעל הממשי אשר

יצרו? שמענו גם שמענו על־דבר ועדים, על־דבר קבוץ־כספים ומוסדות. יראונו את תוצאותיהם! יראונו את מפעליהם! אזי נשתאה להם בחפץ־לב אף נודה להם בשם עניי עמנו תודה רבה.

ואין זו שאלה קנטרנית, כי־אם רצינית עד כדי אימה. כלכם יודעים דבר הזרם הנורא, זו גלות־רומיניה, אשר עבר את אירופה כשביל של דם. והיכן היתה היהדות הרשמית, היכן היו גדולי ישראל נקובי־השמות בספרי־הזכרון, עמודי בית ישראל? כדי לעמוד על טיבם, בדקו במעשיהם. איזה אלפים מן הנודדים נשתלחו לדרכם הלאה בלוית אוי ואבוי — ואחר־כך ראינו את הללו עומדים ומודיעים, כי אין ביכלתם עוד לעשות כלום. והנודדים האחרונים נכבשו למאות בכח הנשק ובמסעות מיוחדים השלכו אחור אל הגבול, אשר ממנו נמלטו בזעקות שבר. המסעות המיוחדים האלה היו מאמציה האחרונים של שיטת־הרחמנות.

בין עצומותיה של הציוניות בריבה את מתנגדיה היתה לנו עד עכשיו אחת מאד חזקה: פשיטת־הרגל של ההתבוללות. עתה נוספה לנו חדשה: שמיטת בעלי־הטובות. והשמיטה כמה גדולה היא! אכן כשעשירי ישראל מפסיקים את תשלומי חובותיהם, טובה רבה הולכת לאבוד.

בעלי חברות הצדקה אומרים: לא היינו מוכנים לפורענות־פתאם זאת. הלא זאת אשמתם. חייבים היו להואיל ברב חסדם ולשים לב אל המשא־ומתן בקונגרסים שלנו. בקונגרס הראשון הבאזילי, בשנת 1897, הוצעו כתבי־בקשה של חמשים אלף יהודים רומיניים. הם צעקו בצר להם. והם חכו בסבלותם עוד שלש שנים. שלש שנים של צרת־המון, אשר כיום אפשר לשער את כל מוראה, בראותנו אותם יוצאים לבסוף לנדודיהם!

בנידון זה עוד תשמעו במשך המשא־ומתן רבות כאלה וכאלה.

והנה לכאורה הדעת נותנת, כי כל זה, הלחץ הנורא, חוסר־האפשרות להביא את הפליטים למקום אחר, ושבר כל מפעלי־העזרה הקודמים, — דין הוא שישמש הוכחה אף למתנגדינו היותר עקשניים, כי אך ורק בידנו, יד הציוניים, רעיון־העזרה היחיד האמתי. אך לא! חלילה להם מתת לנו צדק. להפך, מאשימים אותנו, כי אנחנו הסבונו בנדידה רבת־הצער הזאת במחשבה תחלה, לעשותה חומר לתעמולה.

אָנו מוסרים בזה מודעה כי שקר הדבר. מעולם לא השתדלנו לעורר יציאה המונית חסרת־תכנית כזאת לשום מקום ומעולם לא צדדנו בזכותה. לשואלים הרבים מספור התאבים לנדוד היינו משיבים תמיד באזהרות להזדיין בסבלנות. והזהר הזהרנו מפני סכנת האסונות העתידים לבוא, אשר לצערנו יכולים היינו לראותם מראש, בהתפרץ אנשים לצאת בלי תכנית, מטרה ואמצעים. אך כאשר לא הועילה כל השתדלותנו למנעם מזה והם מכי שוט העוני התחילו לנדוד, באנו בכל זאת לעזרתם בכל מה שידנו מגעת.

לצערנו לא יכולנו לעשות הרבה לטובתם, משום שאין אָנו מוכנים למעשי צדקה. אולם פורענות־פתאם זאת, אשר לא נאמין כי היא האחרונה ואשר עוד לא עברה, הלא תשמש גם לנו הציוניים אזהרה רצינית. אין לנו להסתפק במה שנמצא במצב הזה ראיה לאמתות דעותינו. עלינו להסיק מזה אף מסקנות מעשיות. לעתיד לבוא אל נא יהיו נודדים מרי־נפש כאלה תלויים בחסדיהם הכוזבים של נדיבים. תהי נא זאת אחת מתעודותיו של הקונגרס הזה: להשתדל ביסוד אורגניזציות כלכליות כאלה, אשר על־ידן יוכלו ציונינו להבטיח איש לרעהו במדה ידועה עזרה הדדית בשעת הדחק. בקרבנות קטנים, אשר יטיל היחיד על עצמו, יש בידו לחזק

את בת־הכלל, אשר באחד הימים אולי יבוא לעזרתו אף הוא. ככה רוכשים את הזכות לעזרה ואין זקוקים עוד לחסד.

דרכנו זרועה עמל ויסורים, אמנם כן. אולם בזאת יבחנו אומץ־רוחנו ואמון־לבנו. הרודפים אחרי הצלחה בת־רגע יוסיפו נא להתגנב ולצאת מתחת דגלנו. ואם ההצלחה שסוף־סוף עתידה היא לבוא עודנה מתמהמהה לפי־שעה, הלא נמצא למצער שכר רוחני שינחמנו מעצבון מעמדו הרע החמרי של עמנו. כי נוכיח, שהיהדות עוד מצמיחה היא אידיאליות, שמתריסה כנגד כל סכנה, סובלת כל מחסור ואשר מזוינה היא בסבלנות הגדולה, שהיא ורק היא מביאה אל המטרה הגדולה הנרצה.

נאום־הקונגרס החמישי

חברי הקונגרס הנכבדים!

הננו מתאספים השנה בפעם החמישית — זאת הפעם הרביעית בבאַזיל — במקום שמתיחסים בו אל תנועתנו בסבר־פנים, אשר נביע עליו כאן את תודתנו הנאמנה. יש להוסיף כמו כן, שמדת הכנסת־אורחים, אשר העיר הזאת נוהגת בתנועה השואפת להמציא צרי לצרות, רק הרבה הרבתה את כבוד שמה הטוב העתיק.

איזה מן הדברים אשר היו קשים לנו, קצתם עברו מן העולם וקצתם כבר השגנו. אולם הרשוני נא קודם כל לקדם בברכה את העובדה, אשר הננו נצבים פה שוב בלבב שלם ושרוב שנים לא יכלו לצנן את התלהבותנו לשם מטרה יפה. המות גזל מאתנו אנשים טובים אחדים. זקנה, יסורי־גוף או חובות־פרנסה עכבו עוד רבים, אולם ברוחם הנם פה גם הם. הדרים בחלקי־העולם האחרים לא יכלו לנסוע על נקלה בתקופת השנה הזאת, אולם גם הם באו, ועוזרים חדשים נוספו לנו במספר משמח, לא רק מן היהודים! לא כאיש־המפלגה המוכה בסנורים אהיה באמרי, כי העוזרים הבאים אלינו מבני אמונות ואומות אחרות שייכים אל המובחרים והאצילים שבהן. הלא תרשוני להביא בזה את דברי המשורר האנגלי האָל קין, אשר אמר לפני זמן־מה באספה אחת בלונדון: „אלמלי הייתי יהודי אני גופי, הייתי מתגאה מאד בדבר זה — מתגאה בשייכותי אל גזע עתיק אשר ממנו יצאו איזה מאנשי־המעלה הגדולים שבעולם; מתגאה באומה, אשר עוד גם עתה חלק רב לה בהליכות־עולם, אם כי אין לה לא כסא־מלכות, לא מלך, ולא צבא, אף לא כמלוא שעל אדמה משלה; מתגאה בספרות, אשר הגיעה בכתבי־הקדש לידי גובה, שלא תשגנה אותו יצירות־האמנות האחרות של רוח האדם. ומתגאה הייתי בהזדמנות אילו באה לידי להשתתף בעבודה מתאמצת להעלות את ארץ־ישראל ממצב של שממה חסרת־כל למצב של ארץ פוריה מאד ומבורכה בכל. ואולם גאון רב יותר מכל זה היתה נותנת בלבי האפשרות הגדולה אשר לפני היהודים עתה: האפשרות לעבוד למען עניי עמם עשוקי־המשפט בקצת מן הארצות, לעבוד למען גשם את תקותם הדתית הכבירה, אשר תמכתם וקימתם במשך שלשת אלפי שנים אכזריות!"

ככה מדבר אדם נוצרי! אולם לשון זו, הנותנת כבוד לבעל־הדברים, אינה יאה לנו. עלינו למלא חובה מוסרית פשוטה. הזכות לחלשים לפנות לעזרת החזקים מהם. מה דמות נערוך לעזרה הזאת, אותה כבר בררנו בקונגרסים הקודמים, ומקוה אני שאף הקונגרס הזה יפיץ אור על צדקת שאיפותינו וישרת מעשינו. שאלת־היהודים יכולה להפתר רק ביד היהודים עצמם, זאת היא דעתנו.

מבנין־אב זה מסתעף כל השאר באופן הגיוני. לפיכך נטינו מן השיטות הקודמות. לא השתדלנו להוכיח בדברי־פולמוס וזלזולים, שאנחנו אנשים הגונים הננו, הגונים יותר משמשערים. גם לא הראינו בדרשות סתומות על האחוה הקרובה לבוא בין בני האדם כלם. אין אָנו חפצים עוד לשים על פנינו מסוה לאומיות אחרת. ולסוף אין אנחנו משתדלים בעבודתנו להרוס את הכל. כל זה אינו ענינו. אָנו מאמינים, להפך, כי בסדר המשפטי והחברתי הקיים יש ויש למצא את האמצעים לפתרונה של שאלת־היהודים.

מה שנדרש קודם כל מבני־אדם, המרהיבים לפתור שאלה גדולה, הוא: שידונו בתנאי־המצב בכובד־הראש המספיק וכמו כן בדעת צלולה. מצב־ענינים זה מעציב הוא, אך אמירת־קינות בלבד לא תצעידנו קדימה. אם נוכיח, כי מוכשרים אָנו לעלות ולהצליח בדרך המובילה אל המעשה, לא תחסר לנו עזרת אנשים רבים ישרי־לב. יש לכך סימנים רבים. הרי בהכרח חדר תחדר ההכרה ללב כל איש אשר עיניו פקוחות, כי הפתרון שאנחנו מציעים הוא הפתרון המוחלט. כיום הפרוליטאריון היהודי אינו רק היותר־עני והיותר־אמלל, כי גם היותר נרגז והיותר מרגיז. המונים המונים יוצאים בלי הרף לנדודיהם, מגלות אל גלות, ומה גדולה הענות עד היום, אם מוסרים הם את נפשם לפגעים של נדידה כזאת, למען מצוא ענות חדשה. להפוך פרוליטאריון זה ליסוד ישובי שוקד על עבודתו, דבר זה כשהוא לעצמו הריהו תעודה רמה, אף מבלעדי כל מגמה לאומית או דתית. יודעים אתם, שכבר נסו איזה אנשים לפנינו למלא תעודה זו, ברצון טוב, וגם באמצעים חמריים גדולים. אך יודעים אתם גם זה, כי הנסיונות הללו החטיאו את המטרה. מדוע? יען כי העיקר המונח ביסוד שיטתם לא היה נכון. הם היו סבורים: בראשית היה הכסף. לא! בראשית הוא הרעיון. בכסף ימצאו שכירים, אך כה לא יקום עם. רק הרעיון יוכל להביא דבר זה, והוא גם הביאו.

אולם במתחנו בקורת על הנסיונות הקודמים עלינו להזהר מגסות־רוח. באמת הרי היחס שלנו אל הציוניים הקודמים אינו אלא יחס של אנשים, המשתמשים בתקונים מודרניים לצורך מכונה ישנה ופסולה לתשמיש. מכובדה היא המכונה הישנה, אך — מקומה בבית־העתיקות. מרגש הכבוד לראשונים ולקרובים אלינו ברעות לא היינו מטעימים באופן חריף כל־כך את הנגוד שבינינו וביניהם, אלמלי לא היו משתמשים בתוצאותם הבלתי־מספיקות של הנסיונות ההם בתור ראיה נגד שיטתנו אָנו. הקולוניזציה הנדבנית הוכתה, אך הלאומית היא תצליח.

ברם אם ישאלונו, מה נעשה למתישבים בראשית בואם, לא תביאנו השאלה הזאת במבוכה. רוצים אָנו להאחיזם בקרקע, לעשותם אנשי־אדמה בפועל ממש. למען יחיו על אדמתם ועל פרי אדמתם, ולא ישאו עין בדאגה בתור רוכלים חסרי־אונים אל השער אשר בשוק. אל השוק יביאו רק את תבואות־אדמתם העודפות על צרכיהם הם. כל ישוב ינהל את עניניו, בתור חברה משותפת לעבודת משק האדמה, על יסוד העיקרים, אשר יורונו כבר כיום הנסיון והמדע. בעיקרים האלה נאחז בהכרח, לכשנשיג בישע אלהים את הערובות המשפטיות־הגלויות הכתובות בפרוגרא־מה שלנו. ככה נכין את היסוד למדור שבו ימצא עם היהודים, העם המורדף ממקום למקום זמן כביר כל־כך, את המנוחה השלמה, אשר אליה ישא את נפשו בגעגועים עזים כל־כך.

מה יתנוסס על המסד הרחב והמוצק הזה של ישוב כפרי עובד את אדמתו, מה בנין מודרני וראוי לדור בו, — דבר זה יהא תלוי ברצון העם גופו, אחרי המציאנו לו את היכולת להוכיח *) לו את עתידותיו בידי־עצמו. שם יש מקום לכל הכחות של האומה, למן הבלתי־משכילים ועד גדולי המלומדים. ולא יהא עוד צורך בדבר, לאסור על ילדי־ישראל את הבקור בבתי־ספר, כמו שנהוג עתה באיזו מן הארצות. כאן יש לציין בתכונתם של היהודים קו אחד, אשר אולי לא אי־כבוד הוא להם, והוא: כי היתה להם הגבלת־זכותם לקנות השכלה כללית — הגדולה במעשי־האכזריות של ימינו אלה. על רדיפות אחרות לא נדבר כלל, יען כי אין לנו להפוך את הקונגרס שלנו לכותל־בכות חדש. עלינו לא לקונן, כי ליצור, וביחוד שומה זאת עלינו אחרי אשר פרנסיה הקודמים של היהדות נמצאו מחוסרי כשרון לפעול כל מאומה. נתינת

*) bestimmen

נדבות לקבצנים אין שמה עזרה. צדקה היא החוט המקשר עשירים שונאי־מלאכה את עניים שונאי־מלאכה. אולם שתי הכתות האלה גם יחד אינן בית־ישראל כלו.

בשנים האחרונות נוסף עוד מין דבר המכונה עזרה, והיא: הוליך בספינה את התלושים משרשם מאירופא אל העולם החדש. במלים אחרות: גלוי אמריקה. לצערנו, אחר מעט הגלוי הזה לבוא. אין דעת אמריקה נוהה עוד מנודדים עניים שיבואו לגבולה, כשם שאין דעת אנגליה נוהה מדבר זה. גם באמריקה כבר היהדות רואה עני גדול. גם לתוך אמריקה חדרה ההכרה, כי הפתרון אשר אנחנו מציעים הוא הנכון, והאות לזה: המספר ההולך וגדול של האגודות הציוניות, הנמתחות בשלשלת ארוכה מצפונה של אמריקה הצפונית עד דרומה של אמריקה הדרומית, מן קנדה ועד ארגנטינה. אך בחוגים ידועים של היהדות במערב־אירופה נכונים להודות בכל דבר ורק לא באמת האחת הזאת, כי לנו הצדק.

מתנגדינו מחליטים, כי יש מעצורים מדיניים אשר לא נוכל לעבור עליהם; אולם כזאת הלא אפשר לאמר על כל מעצור קטן שבקטנים, אם יחסר הרצון להתגבר עליו. במשך חמש השנים האלה התבוננו בכל האותות בעין שלוה ולא מצאנו, שהעמים והממשלות כנגדנו הם. להפך. אם זעיר־פה זעיר־שם נשמעו ברמה קולות נוחים יותר ליהודים, הרי הציוניות היא שגרמה לכך. ומאידך גיסא גם על הממשלות והעמים להכיר טובה לציוניות, כי כמלאך השלום והפדות היא באה ומראה את המוצא, אותו המוצא, אשר באמצעותו תפתר שאלת־היהודים בלי ברבריות, בלי אכזריות של ימי־הבינים, כי בשלום רב.

אולם בראשונה עלינו לשאול, כמובן מאליו, מה דעתה של תורקיה, מה דעתו של השליט העליון מלכה על אדותינו. בירח מאי בשנה זו נתכבדתי לעמוד לפני הוד מלכותו השולטן עבדול חמיד בראיון ארוך. החסד והלבביות של קבלת־פנים זו מלאו את נפשי תקוות טובות. מדברי הוד מלכותו ומיחסו נוכחתי לדעת, כי הכליף המושל הוא אוהב ודורש טוב לעם ישראל. השולטן מלא את ידי להודיע זאת בפומבי. ידעו נא זאת היהודים שבכל העולם, ידעו נא ויבינו, מה רבה הטובה הצפויה להם מתוך עובדה זו, ויהיו נא לבסוף נכונים להתחיל במעשה, אשר בו יוכלו עזור לעצמם וגם עזור להפרחתה החדשה של מדינת תורקיה.

חברי הקונגרס הנכבדים!

אנחנו, המורשים שלכם, סימנו את עבודתנו הראשונה. היינו בבחינת מכונאים, אשר הוטל עליהם לכונן מעשה־מכון אילקטרי. בנינו את המכונות, אשר יש בכחן להפוך את הכח לזרם; גם מתחנו הוטים מוליכי־זרם, על הרוב — במקומות, אשר קודם־לכן נדמה כי אין לקרב אליהם. בזה גמרנו את מלאכתנו הענותנית. ואתם צאו וראו בה עתה!

העיקר במעשה המכון שלנו היה הקונגרס הזה, כלי־מבטא לבאי־כחו של עם מפוזר ומפורד בכל העולם, בימה עברית, אשר כבודה הלך וגדל משנה לשנה בגלל הרצינות והכונות הטהורות של האנשים אשר השמיעו דברם מעליה. מכאן יוצאות כבר כיום סיסמאות לכל תפוצות הגולה. בכל ארצות אירופה, באמריקה הצפונית והדרומית, באפריקה הצפונית והדרומית, עד סיביריה, הודו ואוסטראליה, ועד בכלל, בכולן קימות כיום אגודות ציוניות אשר קימו וקבלו את הפרוגראמה הבא־זילית. השנה נקבע בפעם הראשונה יום־פומבי אחד כמעט בכל מקום: יום־הציוניים העולמי. וכמה מאות אלפי יהודים משתתפים בו.

אגודותינו הפיחו חיים חדשים בקרב היהדות. מאמציהם הרבים של היחידים מצטרפים והיו לדבר אדיר אחד. מעשיה הטובים הרוחניים והמוסריים של הציוניות

רבי־ערך הם כבר כיום, ואף מתנגדינו לא יכחישו זאת. ישנה כבר קבוצה של משוררים, אמנים ומלומדים אשר באו נזעקים ונלהבים לקריאת רעיוננו. ורב הפלא: כמו שכבר ראינו, יש בתוכם לא רק יהודים. זה אות, כי הדבר אשר אָנו מבשרים ואשר אליו אָנו נושאים את נפשנו הוא דבר אנושי־כללי. וכבר קרני־אור חודרות לתוך זויות אפלות הרבה של חיינו העניים. בתי־עם, ובתים להשכלת־עם מתיסדים במקומות רבים. בבית־הספר ובבית מתנוסס אידיאל חדש לעיני בני־הנעורים. בבתי־האוניברסיטאות נחה על התלמידים רוח חדשה. פועלים ועוזרי־מסחר מתאספים יחד ומתוכחים בענינים העומדים ברומו של עולם. וסמוך להם מטפחת ההתפתחות הגופנית בחברות לחלוץ־עצמות, והריעות — באגודות לזמרה. מבצבצות חברות לעזרה הדדית. וכל זה בשם הציוניות. ברם אָנו יכולים רק ליסד את המפעלים האלה — ועל העם גופו החובה לקיימם ולכלכלם.

ודבר זה מוסב גם — וביחוד — על כלי המכשירים הכספיים אשר לתנועתנו. הבאנק העברי הקולוניאלי אשר בלונדון מוכשר הוא כיום לפעולות. המתנגדים הזדרזו בהקדם לספר הרבה דברים בגנותו. אך בעלי הועד המפקח לא נטלו לעצמם כל זכיות יתרות בתור מיסדים ולא חלק או כל טובת הנאה שהיא, ולמנהלים אין כל שאיפה אחרת בלתי להבטיח את רכוש־הצבור מכל סכנה. עלינו לדאוג אף להבא, שהון זה ישמר באמונת־אמן ושינהגו בו חסכון; שחרדה יתרה עליו יפה לו מן הבטחה היתרה. הקונגרס משגיח על הבאנק ביד אורגאנים שנבחרו לכך באופן חפשי, ובכך נכלל ערכו של המוסד. צריך שינתן דין־וחשבון גלוי של מעשי ההנהגה. באמצעים, שנאספו לצורך מטרתו של העם, אין להשתמש לצורך מטרות אחרות ככל העולה על רוחם או על דעתם המוטעית של יחידים. את המוסד הכספי הזה יש לנהל לפי תקנות שיקבע לו הקונגרס מראש ובשקידה של אב טוב דואג למשפחתו. ועתה, כשהבאנק הנהו כבר עובדה קימת, אָנו יכולים לקרבה אל גשום התכנית אשר הציע ידידנו המנוח, הפרופיסור שפירא, לפני הקונגרס הראשון: ליסד קופה לאומית. הבאנק העברי הקולוניאלי אשר בלונדון יהי לה בית־הפקדון. במשך המשא־ומתן תלמדו לדעת טיבה של הצעה זו ותחליטו דבר. והיה העם לא רק המיסד, כי גם אדון־התמיד להון זה המוקדש למטרה מיוחדה. על ידי כן נמנעת כל אפשרות להשתמש בו בשרירות־לב למטרות צדדיות, אשר לא כרצון המיסד.

כך יכולים אָנו בבחינה ידועה לאמר, כי הבאנו את ראשית תעודתנו לידי גמר. המוסדות הללו עדיין בראשית ברייתם הם עומדים וטעונים שכלול מכמה צדדים, אך קימים הם. העם העברי יוכל לשכלל את בניניו, לחזקם ולהשתמש בהם, כל אימתי שירצה. אנחנו מצדנו השתדלנו לכונן כל דבר באופן שלא יהי תלוי בדעת יחיד. שרק באופן זה יעמד לאורך ימים. שום יחיד מאתנו איננו עכשיו הכרחי לקיומם. אם יעלם האחד מבינינו או יפקד מקומו במערכותינו, הענין לדרכו ילך.

אין אָנו יכולים להחליט עד כמה ימהרו או יתמהמהו לבוא המעשים, פרי הכנותינו עתה. אין דבר זה תלוי בנו. אנחנו יכולנו רק ליסד את המכון, אך אין אָנו יכולים להמציא את הכח גופו. את הכח הזה יספיק העם העברי — לכשירצה.

נאום־הקונגרס הששי

חברי הקונגרס הנכבדים!

הננו נאספים עתה אל הקונגרס הציוני הששי בבאַזיל העיר הטובה, היודעת כבר עד כמה אָנו מכירים לה טובה. הננו נאספים שוב מלאי דאגות ותקוות.

מצב היהודים בכל העולם היום הזה, באמת, איננו טוב משהיה בשנות הקונ־גרסים הקודמים. מה שהשמענו בשנים הקודמות על־דבר מעמד עמנו השכם והשמיע מן הבימה הזאת, מתאים עוד גם לשעה זו. פה ושם אמנם נתהוה איזה שנוי — אך לא לטובה. רבים מאתנו היו סבורים, כי המצב לא יוכל עוד היות רע משהוא; והמצב הנה הורע. כשפעת מים באה הצרה על היהדות. כל הדרים בשפלה כבר נסתחפו. ואם אלה הדרים במקומות גבוהים יותר ובטוחים יותר מכחישים עובדה מבהילה זו, אין זה סימן טוב לרוחב־דעתם או לנדיבות־לבם. אמנם הודאה גרידא באמתותה של העובדה, כי רע ומר ליהודים האומללים, עדיין לא תתן ולא תוסיף הרבה. הדבר מביא, לכל היותר, לידי מעשי־צדקה, אשר כשהם לעצמם בודאי נאוה להם תהלה, אולם מנקודת־השקפה גבוהה יותר ומקפת — יש לגנותם, יען כי בכל חוסר־הספוק שבהם הם משביחים קול הידעות של אלה החייבים לבוא לעזר אחיהם. „הרי, עושים אָנו, מה שאפשר לנו!“ זהו פתגם נוח לבריות. אולי יש יפי־נפש שמרגישים ספוק רוחני מספיק, אם תיכף אחרי קריאת־השחרית בעתונם על־דבר שחיטות שנעשו ביהודים כעין אותן של ימי־הבינים, ישלחו נדבת־כסף קטנה אל העתון בעבורם. ברם אף מי שמטיל מס על עצמו באמונה לפי הונו, עוד לא יצא ידי חובתו במתת כסף בלבד. אין ביד הכסף להשיב למתים את חייהם, לבעלי־המומים — את בריאותם, וליתומים — את הוריהם. ובנדבות כאלה יש חפצים לרפוא את חרדת־לבם של אלה, אשר אמנם לא לקו הם עצמם בגופם, אך מוסיפים הם לחיות באותם התנאים? הללו עוד לא נמלטו מאותה הסכנה.

בעצם אנחנו הציוניים משתמשים בעצומות אלה מתוך סרוב פנימי חזק בלבנו. מתנגד הדבר לרגש אשר בנו, לנצל מאורעות־אסון למטרות מדיניות ולהפיק תועלת אגיטאציונית מצרת בריות אומללות שבאומללות. אולם צריכים הדברים להאמר מעל הבימה הזאת, כמה גדל מכאובנו וכמה גדלה התמרמרותנו בשמענו דבר המאורעות האיומים בקישינוב, ומה רב היגון בלבנו על כי בני־ישראל חיים בתנאים כמו אלה. אנשים עניים, קשי־יום מתו שם מות קדושים. אָנו נכבד את זכרם, נדאג לבני־ביתם הנשארים בחיים, ואחרי כן לא נוציא את זמננו לאבוד על דימונסטראַ־ציות שכל תועלת אין בהן, אלא נפנה את תשומת לבנו החי אל החיים ואל צרכיהם.

כי ימי העיר הביסרבית, ימים עקובים מדם, בל ישכיחו מלבנו את העובדה, כי עוד כמה קישינוב יש למקום, ולא רק ברוסיה בלבד. קישינוב היא בכל מקום, אשר היהודים מעונים בו בגופם או בנפשם, נפגעים בכבודם וניזוקים ברכושם, משום שהם יהודים. נצילה נא את אלה, אשר עוד אפשר להצילם.

השעה דוחקת. כל הרואה באותות־הזמן הנראים לעינים, מוברח לראות, כי במצב בא שנוי נמרץ לרעה. אָנו הציוניים השמענו מראש זה ימים ושנים על שנוי־לרעה זה העתיד לבוא — ועתה כשבא, לבנו כואב עם זה ביותר.

בשתי העשרות האחרונות של מאת־השנים התשע־עשרה היו מאמינים בחוגי הקהלות הרשמיות, כי האמיגראציה היא התרופה הבדוקה והמנוסה. כך נמשך הדבר, אם נעלים עין מכל השאר — מן התלאות של הנודדים, מן הקושי האכזרי שבתנאי־חיים חדשים אשר באו בהם בלי כל הכנה מוקדמת, מן ההפסד הלאומי שיש בפזור הולך ומתחדש תמיד, ועוד — כך נמשך הדבר רק, עד שלא עמדו ארצות האימיגראציה בפרץ לעצור בשטף זה של פרוליטאריון מיואש.

וזאת היא התקופה החדשה, שנכנסנו לתחומה. ארצות הכניסה התחילו לשים לה סיגים, אף־על־פי, או נכון יותר: יען כי צרת היהודים במזרח־אירופה הולכת וגדולה. ואף־על־פי־כן תהיה זאת, פשוט, אולת להטיל ספק ברום מוסריותן של אותן הארצות. המדינות הללו מאמינות כי יש הכרח בדבר לכבוש בלבן את רגש ההומאניות המיוחד להן זולת זה — אין אני אומר זאת בלשון התולים — ולדון בשאלת היהודים, שהיא להן שאלת נדידתם של היהודים, מצדה המדיני. רק אצלנו בני ישראל עוד יש מפחדים אשר יסמר שערם לראות בזה מעשה פוליטי. אולם פחד זה יעורר בלבנו לא קצף כי רחמים, לכשנבין את הדבר לאמתו. זהו הפחד מפני העולם, אשר עוד מרחוב־היהודים הצר מוצאו.

בינתים הדברים הולכים ומתפתחים בלי מעצור. באנגליה, זה מקום המקלט האחרון שהיה עוד פתוח למדי עד עתה, נמנה ועד מטעם הממשלה לחקור־ולדרוש בשאלת כניסתם של הזרים. הזרים, קרי: היהודים. ברם המסקנות בדין־וחשבון אינן משאירות כל ספק, על כניסתם של מי היה הועד צריך לחוות דעתו. אָנו רואים כסדר, איך שאנגליה החפשית, הנדיבה, נלחמת בנפשה, איך שהיא נפתלת עם הגזירה הקשה על האנשים העניים ואיך שהיא מקדימה לעשות חקירה־ודרישה מיוחדה, ממושכה, בטרם תחליט את החלטתה האחרונה. כי הנה יש עיקרים ישנים, מפוארים כדגלים, אשר יבולע להם, אם לא תתן עוד אנגליה מקלט חפשי לאומללים שלא חטאו. והוא הדין באמריקה, אשר גדולתה באה לה משום שהיתה משמשת מקלט.

הממשלות של הארצות אשר נדידת־היהודים ענין משותף הוא להן הולכות ומיטיבות להבין את טיב מעשנו מיום ליום. פתרוננו, השואף להביא את העם העברי אל המנוחה בבית־מולדת, מתאים כל־כך אל צורך כללי, עד שמוכרח הוא לבסוף להצליח. אמנם אין זאת מלאכה קלה: ישנם עכובים, הדורשים סבלנות ואמון רבים יוצאים מגדר הרגיל. ברם גם אלה גופי תורה הם, אשר נלמוד אגב אורחא. יש אשר יבואו ימים קשים, שבהם אָנו רואים את אשר נקנה בעמל רב הולך ומתמסמס, והתחלות טובות, מבטיחות הרבה, יורדות לטמיון. כל זמן שהתנועה צעירה וחלשה, על המנהיגים לפחד, שמא עלולות המכות אשר הוכתה אחור להביא את המחזיקים בה לידי דימוראליזציה, ונוספה על מפח־נפשם וליאותם שלהם הדאגה להמשכת העבודה, להשגת האמצעים, ולהתמדת החברים. אכן גם זו לטובה. הולכים לאבוד רק אלה אשר אין כל אבדה בהעדרם. הם הולכים ועוזבים את המחנה, הללו מפני שנפגעה גאותם, הללו משום שלא מצאו בענין ספוק לחשבונותיהם הפרטיים, האחרים יען כי עושים הם בחפץ־לב רק בענינים שהצלחתם מובטחה למפרע ועוד אחרים מטעמים שונים רבים. אבל אלה הנשארים, להם ייקר הענין ביתר־שאת ככל אשר ירבו להקריב עליו קרבנותם. אתם אפשר לאחוז הדרך הלאה, ולהם אפשר גם להגיד את הכל. כזאת היתה מחשבתנו, בשעה שקראנו לקונגרס הזה, ואמרנו, כי לא יהיה לנו דבר להודיע כאן בלתי־אם שבר משא־ומתן לא אחד אשר נהלנו ואי־הצלחתם של נסיונות אשר עסקנו בהכשרתם זמן רב. בינתים נשתנו פני הדברים במדה ידועה.

מאז נאספנו פה בפעם החמישית, נתכבדתי מחדש להקרא על־ידי הוד מלכותו השולטן לקונסטנטינופול שתי פעמים. אבל בשתי הפעמים, גם בפברואר וגם באבגוסט 1902, נשאר המשא־ומתן תלוי ועומד בלי תוצאות. לא יכלתי, כמובן מאליו, לטפל בשום דבר שאינו מתאים אל הפרוגראמה הבאזילית שלנו; ביחוד לא יכלה קולוניזציה מפוזרה, חסרת־חבור בחלקיה השונים של מדינת תורקיה לספק את צרכינו הלאומיים. היוצא לנו מכל המשא־ומתן היגע הזה הוא, כי הוד מלכותו השולטן הוגה רצון וחבה לעם העברי כמו תמיד. בודאי דבר משמח הוא ורב־ערך, אך במעשה לא יצעידנו קדימה. בהיות יחוסי הרצון והחבה מצד השולטן בטוחים, וכן הטובה שהיתה יוצאת מזה למדינת תורקיה בלתי־מפוקפקת, היינו צריכים לבקש את סבת העכוב ביחסן של הממלכות האדירות אשר ענינים להן במזרח, ביחוד — של רוסיה. כי לא היה לנו לחוש להתנגדותה של גרמניה, אחרי אותות ההשתתפות שלא ישכחו מלבנו, אשר הראה לנו הקיסר הגרמני. כשנתכבדתי בשנת 1898 להתיצב לפניו עם המורשות הציונית בירושלים, הבטיחנו הוד מלכותו כי דורש טוב הוא לתנועתנו. דבר־קיסר אין לדרשו לכאן ולכאן ולא להכנים בו כונות זרות. לא היה לנו לחוש להתנגדות אף מצד אנגליה, והמאורעות אשר הנני להרצות על אדותם עתה, הוכיחו.

אחרי שהמשא־והמתן האחרון בקונסטנטינופול לא הצליח ולנוכח המצב ההולך ורע, היינו מוכרחים לבקש דרכים אחרות. ובירח אוקטובר בשנה שעברה באתי בדברים עם אחדים מחברי הקבינט האנגלי והצעתי לפניהם לתת לנו קונציסיה קרקעית בסיני חצי־האי, על־מנת שניסד שם ישוב לעמנו. המיניסטרים, אשר הנני מרשה לי להביע להם בזה את תודתי, וכן הפקידים הגבוהים של הממשלה הבריטית, אשר הענין הזה שייך לרשותם, קבלוני ברצון רב וידידות יתרה. על־ידם הראיתי לדעת, כי בהיות חבל־הארץ אשר שמנו בו עינינו שייך למצרים, נחוץ לבוא בדברים את הממשלה המצרית באופן בלתי־אמצעי. בכל־זאת הואילה ממשלת אנגליה בנדיבות־לבה לתת בידי את המלצתה ותביע לבא־כחה במצרים, הלורד קרומיר, את תקותה, שהוא ויועצי הוד מעלתו הכידיב ישימו לבם אל ההצעה לבחנה מתוך רצון טוב. הממשלה הבריטית נתנה לנו את הרשות לסדר, בתור צעד ראשון, משלחת מומחים, אשר יבחנו את החבל ההוא לראות, המסוגל הוא לישוב ומה התקוות הצפויות בו לקולוניזציה. למען השיג הסכמתם של השרים בעלי־הדעה במצרים למשלוח הקומיסיה הזאת ולמען הבטיח את תמיכתם בה, יצא בא־כחנו, מר גרינברג, למצרים בסוף אוקטובר, ובידו מכתבי־מליצה מאת המיניסטריון החיצון האנגלי אל הממשלה המצרית.

הלורד קרומיר והמיניסטר המצרי לעניני־חוץ קבלו את פניו בידידות רבה ואחרי משא־ומתן קצר נתנו את הסכמתם למשלוח הקומיסיה. ברשותם, כמו כן, נספח בא־כחה של הפקידות למדידת־הארץ במצרים בתור חבר למלאכות. אז נוסדה הקומיסיה ונכנסו לתוכה האדונים: הסולל קיסליר, הארדיכל מארמוריק, שר־האלף גולדסמיד, הסולל סטיפינס, הפרופיסור לוראן, הדר. ש. סוסקין, הדר. הלל יפה ובא־כח הממשלה המצרית מר הומפריס.

המלאכות באה מצרימה בסוף יאנואר ובראשית פברואר יצאה לדרכה אל סיני חצי־האי. בינתים עזב בא־כחנו מר גרינברג את ארץ אנגליה וישב מצרימה למען הציע לפני הלורד קרומיר והממשלה המצרית ראשי־פרקים של רשיון־גלוי לישוב חבל ארץ בסיני חצי־האי. אחרי משא־ומתן ארוך קבל שליחנו מיד הממשלה

המצרית כתב, שבו היא מודיעה כי תמימת־דעים היא עם העיקר המונח ביסודו של הרשיון־הגלוי המבוקש. רשיון זה קובע שלטון־עצמי יהודי בחבל־הארץ הנידון ונותן זכויות שלטון עירוני למתישבים בכל הגוף המדובר, בתנאי ובמקרה אם תביא המלאכות את הדין־וחשבון הרצוי לנו, אשר יוכיח לממשלה, כי ישוב חצי־האי אפשרי הוא.

הקומיסיה שבה למצרים בראשית ירח מארץ, ואנכי גופי ירדתי שמה להזדמן אתה. הצעתי לפני הלורד קרומיר והממשלה המצרית הצעות שונות, אך בהיותי מוכרח לשוב לאירופה מסרתי את המשכת המשא־ומתן לאחד מחברי הקומיסיה.

אחרי כן נשאו ונתנו באריכות, והתוצאות היו, צר לי להשמיעכם זאת, שהממשלה המצרית הודיעה כי אין ביכלתה להסכים עוד אל הענין, אחרי אשר לפי חות־דעתם של מומחים אי־אפשר להספיק די מים למישור הפילוסיני, ולפיכך אי־אפשר לו לישוב שיצליח בעל־עריש או בחבל אחר של חצי־האי. כאשר נודע לחברי הממשלה האנגלית, אשר עמדתי קודם לכן בקשר אתם, דבר העצה אשר יעצו המומחים לממשלת מצרים וההחלטה שהיתה זו מוכרחת להחליט בהתאם לזה, הציעו לפני תיכף חבל־ארץ אחר במקום הקודם למטרת ישוב יהודי.

לחבל החדש אין הערך ההיסטורי, הפיוטי־הדתי והציוני, אותו הערך אשר היה עוד לסיני חצי־האי, אולם אין אני מסופק, שהקונגרס בתור בא־כחו של ההמון העברי יקבל אף את ההצעה החדשה ברגשות תודה חמה. ההצעה אומרת: ישוב יהודי אבטונומי במזרח־אפריקה עם הנהגה יהודית, ממשלה מקומית יהודית ופקיד גבוה יהודי בראשם, הכל כמובן תחת חסותה העליונה של אנגליה. אחרי שהענין הוצע, לא מצאתי עצמי רשאי — בשים לב אל מצב־רוחה של היהדות ואל הנחיצות למצא תיכף איזה אמצעי שהוא להטבת־המצב האפשרית — לפטרו בלא־כלום, בלי בקש רשיון להביא את הדבר לפני הקונגרס. ולמען נוכל כולנו למצא ענין ממשי מספיק בהצעה זאת, היה נחוץ לתת לה צורה אשר תתאים לשאיפותינו הלאומיות היקרות לכולנו כל־כך. לכך היה בא־כחנו נושא־ונותן במשך זמן ידוע את חברי הקבינט הבריטי ואת ראשי־הלשכות השונות, והמשא־ומתן התקדם באופן רצוי.

אין חפצי להקדים ולהטות לשום צד שהוא את משפטו של הקונגרס על התכסיס, אשר תאחז בו התנועה הציונית לנוכח הצעות אלו; אולם אף־על־פי שאין לעם העברי, ולא תוכל היות לו, כמובן מאליו, כל מטרה אחרת חוץ מפלשתינה, ואף כי, יהיה גורל ההצעה מה שיהיה, השקפותינו על ארץ אבותינו אינן סובלות ולא תסבלנה כל שנוי, — הלא יכיר הקונגרס בכל־זאת, מה רב החיל היוצא־מגדר־הרגיל אשר עשתה תנועתנו על־ידי המשא־והמתן עם הממשלה הבריטית. עלי להגיד, כי דעותינו בדבר פלשתינה הוברר בהתגלות־לב ופרטות גמורה לחברי הקבינט הבריטי ולפקידי־הממשלה הגבוהים אשר הענין הזה שייך לרשותם. סבור אני, שהקונגרס ימצא את האמצעים להפיק תועלת מן ההצעה. הענין הזה הוצע לפנינו באופן אשר יועיל להיטיב את מצב העם העברי ולתת לו רוחה, בלי שנותר על שום עיקר מן העיקרים הגדולים אשר עליהם נוסדה תנועתנו.

להציע את פרטי ההצעה, אשר חפצי להפנות עליה באופן רציני ביותר את תשומת לבכם המיוחדה, לפני הקונגרס כולו, לא מעשי הוא, כמדומה לי. נכון יותר נראה לי לבקש מכם שתבחרו בועד קטן מיוחד לכך, אשר יטפל בכל הענין. תהיה ההחלטה מה שתהיה — אחת אגיד בבטחה, כי אין בלב כלנו בלתי אם רגש תודה עמוקה ביותר לבריטניה הגדולה על אותות הרצון החכם־מדיני אשר הראתה במשא־ומתן זה לעם העברי.

בודאי אין זו ציון ולא תהיה ציון לעולם. אין זה כי אם סיוע ישובי, אבל, יש להטעים, סיוע על יסוד לאומי ומדיני. לא נוכל ולא נאבה לתת להמונינו, על סמך זה, את האות ליציאה. הדבר הווה ויהיה אך ורק סגולה־לרוע־המצב, אשר תעזור להוציא מן המבוכה את המפעלים הפילאנתרופיים ולעצור בעד נזק הפזור של חלקים שלמים מן העם.

אלה הם הדברים והמצב, עד שלא באה ההשתלשלות האחרונה, שהיא אך בת ימים מעטים, אולם היא אות־התקדמות חשוב מאד.

המאורעות הידועים הביאו לידי הנחיצות, שאלך לרוסיה לטובת העם העברי. היתה לי ההזדמנות הנרצה לבוא שם ביחוסים עם הממשלה, ורשאי אני לאמר, כי מצאתי הבנה ידועה של שאיפותינו הציוניות וכמו כן שמעתי גלויי־דעת של רצון טוב לעשות דבר מכריע לטובתנו. ברם עלי להודות, כי בהזדמנות זו הייתי לא רק איש־המפלגה בלבד — מובטחני כי לא ירע הדבר בעיניכם. דברתי לא רק בעד הציוניים, כי גם בעד כל יהודי רוסיה. השתדלתי להמליץ על הטבה מועטת של מצבם המעציב, וגם קבלתי את ההבטחה, כי בקרוב יושם לב לתת ליהודים הנהות כאלה.

השובות יותר ההבטחות אשר קבלתי ביחס לתנועה הציונית. רשאי אני להודיע, כי אין בדעת הממשלה הרוסית לשים מכשולים על דרך הציוניות, אם אך יהיה לה כאשר עד כה אופי שאנן וחקי. ממשלת רוסיה נכונה כמו כן לסייע בהשגת האמצעים הכספיים הנחוצים לאמיגראציה שתתנהל על ידנו הציוניים.

לבסוף, והדבר הזה הוא הנכבד ביותר, ממשלת רוסיה נכונה לתמוך, על־ידי השפעתה, בהשתדלותנו לפני הוד מלכותו השולטן להשיג את פלשתינה.

גודל ערכה של הודעה זו, אשר הרשות בידי למסרה אל קונגרס־הציוניים, גלוי הוא לכל. הבטחה כזו מצד הממשלה הרוסית הריהי נצחון דיפלומאטי שאין ערוך לו. לא מכשול כביר בלבד הוגה מן הדרך, אלא נמצא פתאם גם סיוע אדיר. לפעולות שתצאנה מזה, כמובן, עוד יש להמתין, אך יכולים אָנו להמשיך ברוח מחודשה ובתקוות גדולות מאשר עד כה את השתדלותנו אשר אָנו משתדלים לרכוש לנו את ארץ־ישראל.

כמובן, עוד ימצאו אנשים גם עתה, אשר יוציאו רק את המר מן הטובה הרבה הזאת. סיוע הממשלות, יאמרו האנשים הללו, אין בו כלום משמח. רוצות הן להפטר מאתנו או רוצות שלא נבוא לארצותיהן. טוב הדבר! אם יש בכך מעשה עול לעמנו, נשיב על זה את תשובתנו בעתיד. בעתידנו, בארצנו! והתשובה הזאת תהיה: הרמת מצבה המוסרי של האנושיות.

Herzl, Theodor
Ne'umim kongresiyim